

Muhakemat

Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi

Risale-i Nur Nazarıyla Musibetleri Okuma Usulü

Abdullah Usame KORKUT

Doktora Öğrencisi
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Hadis Anabilim Dalı
Ankara, TÜRKİYE
ausamekorkut@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2407-2506>

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş: 30/10/2023
Kabul: 05/12/2023
Yayın Tarihi: 31/12/2023
Yayın Sezonu: Aralık

İntihal:

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Telif hakkı:

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) kapsamında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Hukuki sorumluluk yazarlara aittir.

Atıf

Korkut, Abdullah Usame. "Risale-i Nur Nazarıyla Musibetleri Okuma Usulü". *Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi* 3 (Aralık 2023), 44-69.

Özet

İslam düşünce geleneğinde "musibetleri okuma usulü" ile ilgili vahiyden mülhem birçok çalışma ortaya konmuştur. Bu çalışmalardan birisi de Said Nursî'nin müellifi olduğu Risale-i Nur'lardır. Eserlerde sistematik bir şekilde olmasa da bağlam gereği metinlere yayılmış şekilde musibetlerle ilgili birçok ilke, hikmet ve maslahata yer verilmiştir. Bu metinler birer teorik ilke olmanın yanında, bir anlamda pratik hayatta işlevsel olan "musibet süreci yönetimi" şeklinde realist öneri ve çözümlerdir. Hülasa olarak eserlerde olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kuralarak değil, gerçek bir tevhid anlayışı ile "bu musibet ile yaratıcı bize ne anlatmak istiyor?" şeklinde bir ibret usulü okuma tarzı mevcuttur. Müellifin dönemin zorlu şartlarında sunduğu bu nazar ve okuma usulü, çevresindeki dostlarına ve sair musibetzedelere bir "teselli kitapçığı" hükmünde olmuş ve hâlihazırda da olmaya devam etmektedir. Çalışma muhtevasında "Kur'an ve sünnet gözlüğüyle musibetlere nasıl bakılmalı" sorusuna cevap aranacak, Risale-i Nur eserleri özelinde musibetlerle ilgili temel ilkelere/prensipilere yer verilecektir. Bunların yanında musibetlerin gayeleri ve faydaları eserlerden nakledildiği şekilde ortaya konacak, son olarak da musibete maruz kalanlara tavsiye niteliğinde birtakım öneriler aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Musibet, Bela, Tevhid Nazarı, Risale-i Nur, Said Nursî.

Muhakemat

Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi

The Method of Reading Calamities From the Perspective of Risale-i Nur

Abdullah Usame KORKUT

PhD Student

Ankara Yıldırım Beyazıt University

Social Sciences Institute

Department of Hadith

Ankara, TURKEY

ausamekorkut@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2407-2506>

Research Article

History

Received: 30/10/2023

Accepted: 05/12/2023

Published: 31/12/2023

Pub Date Season: December

Plagiarism:

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright:

This work is licensed under

Creative Commons

AttributionNonCommercial 4.0

International License (CC BY NC)

Ethical Statement:

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Legal liability belongs to the authors.

Citation

Korkut, Abdullah Usame. "Risale-i Nur Nazarıyla Musibetleri Okuma Usulü". *Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi* 3 (Aralık 2023), 44-69.

Abstract

In the tradition of Islamic thought, many studies on the "method of reading calamities" have been put forward based on revelation. One of these works is the Risale-i Nur, authored by Said Nursî. Although not in a systematic way, the works include many principles, wisdom and maslahats related to calamities, spread throughout the texts due to the context. These texts are not only theoretical principles but also realistic suggestions and solutions in the form of "calamity management" that are functional in practical life. In short, the works are not based on establishing a cause-and-effect relationship between events, but on a true tawhidic understanding of "what does the Creator want to tell us with this calamity?". This way of reading and understanding, which the author presented in the difficult conditions of the period, has been and continues to be a "consolation booklet" for his friends and other victims of calamity. In the content of the study, an answer will be sought to the question of "how to look at calamities through the lens of the Qur'an and Sunnah", and the basic principles related to calamities will be included in the Risale-i Nur works. In addition to these, the purposes and benefits of calamities will be revealed as conveyed from the works, and finally, some recommendations will be conveyed as advice to those who are exposed to calamities.

Keywords: Calamity, Trouble, Tawhidic Understanding, Risale-i Nur, Said Nursî.

Giriş

Yaratan ve yaşatan Allah, ulûhiyeti ve rububiyeti ile evren içinde bir nizam kurmuş, bu düzen içinde de kullarından kendisini tanıyıp, ibadet etmelerini istemiştir.¹ Bu süreçte onları bir kısım imtihanlara tabi tutmuş, imtihan mefhumunun gereği olarak da insanları yeri geldiğinde hayır ve şerle,² yeri geldiğinde zorluk, sıkıntı,³ korku, açlık, can,⁴ mal ve evlatlarla,⁵ yeri geldiğinde amellerle, samimiyetle, teklifle ve birbirleriyle sınamıştır.⁶ Sınanma aracı olarak yaratılan âlemde insanın başına farklı zaman ve zeminlerde kaçınılmaz olarak gelen musibetler, insanları bu olayları anlamaya ve anlamlandırmaya sevk etmiştir.

Kişinin nazarının manzarasını belirlediğini göz önüne aldığımızda olaylara bakış açımız gayet tabii olayın etkisinde değişikliğe yol açacak, musibetler bu durumda izafi olacaktır. Bu nazar ve anlamlandırma Kur'an ve sünnetin rehberliğiyle insan zihninde sağlam bir zemine oturmuş, ilahi birer işaret olan vahyin ibarelerinin yanında, yine ilahi birer ikaz olan ibretler de “sessiz ve sözsüz ilahi birer vaaz”⁷ olarak anlaşılmalı çalışılmıştır. Bu bakış açısıyla musibetler ayetlerde yer aldığı üzere yeri geldiğinde mü'minleri dergâh-ı İlahîye sevk etmek için birer kader kamçısı,⁸ yeri geldiğinde inkârcılara ikaz ve azap,⁹ yeri geldiğinde kulun rabbine dua edip yalvarması için bir vesile¹⁰ ve yeri geldiğinde de kulun sabrını ölçmek için bir test aracı olmuştur.¹¹

İslam düşünce geleneğinde ve çağdaş dönemde gerek müstakil gerekse metinlerde bağlam gereği musibetleri okuma usulü ile ilgili birçok eser ve çalışma ortaya konmuştur.¹² Bu çalışmada “musibetlere karşı nasıl bir bakış açısına sahip olunmalı?” sorusuna Said Nursî'nin te'lif ettiği Risale-i Nur Külliyyatından cevaplar aranacaktır. Bu konuda İslam âlimleri tarafından anılmaya değer farklı görüşler ve örnekler ortaya konulsa da, çalışmanın muhtevası ve sınırları açısından burada Risale-i Nur'lar da musibetleri okuma usulü anlamaya ve aktarılmaya çalışılacaktır. Ayrıca çalışmanın muhtevası içerisinde usullerin yanında musibetlerin hikmetlerine/maslahatlarına da yer verilecek son bölümde de musibete uğrayan kişilere yapılan teselliler, tavsiyeler ve öneriler aktarılacaktır.

¹ Zâriyât 51/56.

² A'râf 7/168, 293; Enbiyâ 21/35.

³ Bakara, 2/177.

⁴ Âl-i İmran 3/186; Enfâl 8/28; Teğâbun 64/15; Tevbe 9/120.

⁵ Tevbe 9/55, 85.

⁶ Mülk 18/2; Kehf 18/7; Mülk 67/2; Hud 11/7; Bakara 2/177; En'am 6/53; Muhammed 47/4.

⁷ Mehmet Görmez, *İslam'da Zor Zamanlar Bir Okuma Usulü*, Otto Yay., 2021, 22, 78.

⁸ En'am 6/42; Nursî, *Barla Lahikası*, 130.

⁹ Enbiyâ 21/77; Furkân 25/37; Bakara, 2/65; Mâide 5/60.

¹⁰ Zümer 39/8.

¹¹ Muhammed 47/31.

¹² Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzî, *Musibetlere Sabretmek*, çev. Cihan Varlı (İstanbul: İ'tisam Yayınları, t.y.); Abdulhalim Tartusi, *Bela ve Musibetle İmtihan*, (İstanbul: Karınca Kitap, 2016); Metin Özdemir, *İlahi Adalet ve Rahmet Penceresinden Kötülük ve Musibetler*, (Ankara, DİB Yayınları, 2020); Mehmet Görmez, *İslam'da Zor Zamanlar Bir Okuma Usulü*, (Ankara: Otto Yayınları, 2021); İsmail Karagöz, *Kur'an'a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*, (y.y.: Çelik Yayınları, 1996); Said Alpsoy, *Bela ve Musibet Niçin Gelir? Nasıl Korunulur?* (y.y.: Umran Yayınları, 2014); Kerim Buladı, *Musibet ve İmtihan*, (y.y.: Kayıhan Yay, 2021); Selim Özarlan, *Musibet ve İmtihan*, (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2012); İbrahim Çoşkun, *İlahi Adalet ve Engelli Bireyler*, (İstanbul: Kitap Dünyası, 2016); Fatih Kaya, *Kurana Göre Musibet ve Sebepleri (Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001)*; İsmail Genç, *Kur'an'da Musibet*, (Şırnak: Şırnak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019); Mü'min Çöpür, *İmam Mâtürîdî'ye Göre Musibetler Karşısında İnsanın Konumu*, (Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022); Zeki Koçak, “Müslümanlar Musibetler Karşısında Nasıl Davranmalı?” *Diyanet İlmî Dergi* 56/3 (2000), 937-980; İsmail Çevik, “Musibet Kavramının Etimolojisi Ve İtikadi-Ameli Sonuçları”, *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 6/1 (2020), 271-300; İsmail Çevik, “Musibet Kavramının Etimolojisi Ve İtikadi-Ameli Sonuçları”, *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 6/1 (2020), 271-300; Mehmet Müftüoğlu, “Kur'an-ı Kerim'e Göre Bela ve Musibetler Karşısında İnsanın Durumu ve Manevi Değerlerin Önemi”, *İslâm Rumeli Araştırmaları Dergisi* 3/5 (2020), 8-27. Necati Kara, “Kur'an ve Sünnette Belâ – Musibet” *Ekev Akademi Dergisi*, (1998), 33-58.

1. Kavramsal Çerçeve

Musibet “bir şeyin hedefine ulaşması, isabet etmesi, payına düşmesi” anlamına gelen isâbet mastarından isim olarak türetilmiş bir kavramdır. İstilahta “çoğunlukla insanın iradesi dışında, ansızın başına gelen felaketleri, sıkıntıları, perişanlık halleri” diğer bir tabirle “mal ve can noktasında insanın maruz kaldığı her türlü eksikliği ve noksanlığı” ifade etmektedir.¹³ Musibet kavramının muâdili veya benzeri olarak Kur’an’da “bela’, imtihan, fitne, be’sâ, darrâ’, azab, hıyz, be’s ve helak” kavramlarına yer verilmiş bu kavramlarla en genel anlamda “insanların başına gelen her türlü kötü durum”lar anlatılmaya çalışılmıştır.¹⁴ Allah tarafından insana isabet eden bu musibetler maddi/dünyevi ve manevi/uhrevi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dünyevi olarak ifade edilen musibetler kişinin maddeye/maddi olana ait eksilme, değişme veya kayıpları ifade etmektedir. İnsanın canından eksilmesi/yoksun olması (hastalık, ölüm, işkence, zulüm vb.), malından eksilmesi/bozulması/çalınması/kaybolması (yoksulluk, iflas vb.) gibi durumlar bu kategoride değerlendirilebilir. Dini olarak ifade edilen musibetler ise kalbi, ruhi ve fikri musibet olarak meydana gelen; şirk, küfür ve isyan gibi manevi yöndeki eksiklik veya yoksunluklardır.¹⁵

Musibet diye görünen kötülüklerin halkı/yaratılması Allah tarafından olsa da onların insanların başına gelme nedeni ayetlerin ifadesiyle insanların kendi elleriyle yaptıkları hatalar/günahlar sebebiyledir. Dolayısıyla, çalışmanın muhtevasında da değinileceği üzere insanların başına gelen musibetlerin iki temel sebebi vardır: Birincisi, yaratıcıya karşı kendi elleriyle işledikleri günahlar, yaptıkları hatalar, haksızlıklar, zulümler veya yapmadıkları görevler sebebiyle (hukukullah), ikincisi de insanlara karşı olan sorumluluklarını yerine getirmemeleri, onlara yaptıkları haksızlık, haddi aşma sebebiyledir (hukuku ibâd). Neticesi itibariyle kâfirler bu musibetlere maruz kaldıklarında tam müstehak olurken, mücrim olan kullar için bir keffaretü’z-zunub ve gerçek mü’minler için de bir terakki vesilesi olmaktadır.¹⁶

2. Musibetlerle İlgili Temel Prensipler/Düsturlar

Risale-i Nur eserlerinde musibetlerle ilgili temel bazı ilkelere yer verilmiş, herhangi bir kötü olay karşısında insanların Kur’an ve sünnet kaynaklı bu prensipleri akla getirmeleri istenmiştir. Bu bölümde yedi başlık altında teorik olarak topladığımız bu düsturlar, pratik olarak musibet anında bir okuma usulü olarak musibetzedelere yardımcı olacak mahiyettedir. Eserlerde temelde tevhid nazarı esas alınarak okunan musibetler, neticesi itibariyle teslimiyet ve tevekkülü gerektirmekte olup, dolayısıyla tevhid, nübüvvet ve ahiret inancını temelde tesis etmiş kişilere hitap etmektedir.

2.1. Musibetlerin/Kötülüklerin Güzellikleri Ortaya Çıkarması ve Vücutun/Varlığın Hayır Olması

Risale-i Nurlarda musibetler açıklanırken en temelde bilinmesi gereken şey “musibet” kavramının ontolojik ve kavramsal tahlilidir. Eserde “her şey zıddı ile bilinir” kaidesince insanların musibet olarak

¹³ Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur’ân* (Mansure: Mektebetü'l-Feyyad, 2009), “svb”, 369-370; Mustafa Çağrıncı, “Musibet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2020), 31/255-256; Faruk Özdemir, *Kur’an’da Musibetler İnsanın Sorumluluğu ve Sünnetullah*, (Ankara: Araştırma Yayınları, 2021), 21; Genç, *Kur’an’da Musibet*, 6-7.

¹⁴ Bkz. Özdemir, *Kur’an’da Musibetler İnsanın Sorumluluğu ve Sünnetullah*, 22-28; Kaya, *Kur’an’a Göre Musibet ve Sebepleri*, 3-13; Kara, “Kur’an ve Sünnette Belâ – Musibet” 34-37; Genç, *Kur’an’da Musibet*, 7-18.

¹⁵ Karagöz, *Kur’an’a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*, 21-24.

¹⁶ Kaya, *Kur’an’a Göre Musibet ve Sebepleri*, 44-77; Genç, *Kur’an’da Musibet*, 61-66; Karagöz, *Kur’an’a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*, 20-24, 46-72. Burada kulun manevi yönden nimetlerinin ve kulluk bilincinin arttığı oranda yaratıcı tarafından tavizin/tahammülün azalacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Peygamberlere ve evliyalara gelen musibetler bu bağlamda değerlendirilebilir. Ahzâb 33/30-32. İlgili rivayetler örnekler için bkz. Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu’fî el-Buhârî, *Sahih*, nşr. Mustafa Dîb Buğâ, (Beyrut: Dâru’l-İbn Kesir, 1987.), 5/2138 (No. 5324); Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî, *Sünen*, nşr. Ahmed Muhamed Şâkir, (Beyrut: Dâru’l-İhyâ-i Turâsi’l-Arabî, 1994.), 4/601 (No. 2398).

gördükleri kötülüklerin aslında “iyiliğin olmama hali” olduğu muhtelif yerlerde vurgulanır.¹⁷ Hakikatte bunların kâinata görünen “hayır-şer, güzel-çirkin, nef’-zarar, kemal-noksan, ziya-zulmet, hidayet-dalalet, nûr-nâr, imân-küfür” gibi zıtlıkların birbiriyle değişimleri oldukları,¹⁸ güzelliğin çirkinliği, çirkinliğin güzelliği ortaya çıkardığı ifade edilir.¹⁹ Zıt olan şeylerin birbiri ile rekabetinin iyiliğin ve kötülüğün derecesini belirlediği, hidayetin tekâmülüne dalaletin yardım ettiği, imanın tekâmülüne ise küfrün yardım ettiği, küfür ve dalaletin ne derece pis ve zararlı olduklarını gören bir mü’minin imanı ve hidayeti, birden bine çıkacağı aktarılır.²⁰ Eserlerde bir şeyin zıddının olmaması, başka bir hale geçmemesi veya ortadan kalkmaması o şeyden alınan güzelliğin ve lezzetin etkisini kaybetmesine neden olacağına dikkat çekilirken, ışık için karanlığın, sıcak için soğğun gerekli olduğunu, açlık olmazsa yemeğin, susuzluk olmazsa suyun, hastalık olmazsa sağlığın zevk ve lezzet vermeyeceği ifade edilir.²¹

Eserlerde musibetler konusunda vurgulanan en temel prensiplerden biri de “ademin/yokluğun şerr-i mahz” (tamamıyla/bütünüyle kötü) olduğudur.²² Tüm musibet ve kötülüklerden önce en evvelde ademin/yokluğun en büyük kötülük olarak tavsif edilirken, vücudun/varlığın iyiliklerin kaynağı olduğunun alt çizilir.²³ Ayrıca *İşâratü'l-İcâz* isimli eserde varlık sahasına çıkmanın büyük bir rahmet, insanın başına gelebilecek en büyük azabın bile yokluktan daha hayırlı olduğuna ve bunun vicdani bir hüküm olduğuna vurgu yapılır.²⁴

Risalelerde insanın başına gelen musibetlerde yoklukta kalmayıp, varlığa gelip vücut nimetinin hatırlanması tavsiye edilirken, varlıktan sonra sırasıyla “hayat, insanlık, İslâmiyet ve hidayet” birer nimet olarak nitelendirilir.²⁵ Maden olup bitki olmayanların, bitki olup hayvan olmayanların, hayvan olup insan olmayanların herhangi bir hak talebinde bulunamayacağı, belki buldukları hayat tabakasına karşı yaratıcıya şükür ile mukabele etmeleri gerektiği ifade edilir. Bir yerde yokluktan gelen varlıkların Allah’a karşı haklarının olmadığı belirtilirken hak aramalarının aksine “daima şükür ve hamd ile, verdiği vücut mertebelerinin hakkını eda etmeleri gerektiği” söylenir.²⁶ Bununla beraber insanın bu kadar nimeti hak etmeden elde etmesi ve kendi seçimini kötüye kullanması sonucunda başına gelen musibetlere şikâyet değil, şükür ve sabır ile karşılık vermesi gerektiği noktasında da ikazlar yapılır.²⁷ Yaratan, yaşatan ve kullarının işlerini tedbir edeni unutup, ülfet ve gaflet haliyle nimeti unutmanın “nankörlük ve küfran-ı nimet” hali olduğu söylenirken, hiç hak edilmemiş ve edilmeyecek nimetler üzerinde insanın hak iddia etmesinin ve şikâyetinin haksızlık olduğu ifade edilir.²⁸

2.2. Mülk Sahibinin Mülkünde Dilediği Gibi Tasarrufta Bulunması, Allah’ın Kullarına Zulmetmemesi ve Sebeplerin Göz Ardı Edilmemesi

Risalelerde kötülükler ve musibetlerle ilgili bir hakikat olan “canın ve malın Allah’a ait olması şuuru” bireyde temelde oluşması gereken en önemli ilkeler arasındadır. Eserlerde yaratıcıya inanmayıp veya inan-

¹⁷ Said Nursî, *Lem’alar* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 98-99, 293, 296; Said Nursî, *Sözler*, (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 664. Müslüman filozofların bu konudaki tahlilleri için bkz. Coşkun, *İlahi Adalet ve Engelli Bireyler*, 151-155.

¹⁸ Nursî, *Sözler*, 586, 664-665.

¹⁹ Said Nursî, *Şualar* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014), 39. Ayrıca bkz. Nursî, *Lem’alar*, 96-98.

²⁰ Said Nursî, *İşâratü'l-İcâz* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2011), 240.

²¹ Nursî, *Lem’alar*, 295-296.

²² Bkz. Nursî, *Lem’alar*, 306. *Sözler*, 586. *Şualar*, 605.

²³ Bkz. Nursî, *Şualar*, 95.

²⁴ Nursî, *İşâratü'l-İcâz*, 92. Ayrıca bkz. Nursî, *Şualar*, 257

²⁵ Nursî, *Mektubat* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2012), 383-384.

²⁶ Nursî, *Mektubat*, 383-384.

²⁷ Nursî, *Lem’alar*, 304.

²⁸ Nursî, *Mektubat*, 384. Bu izahın örneği için bkz. *Lem’alar*, 304. Ayrıca bkz. Nursî, *Lem’alar*, 293.

dığı halde teslim olmayıp can veya mal noktasında bir malikiyet/hâkimiyet iddia edenlere karşı ayetlerden mülhem olarak sık sık şu hatırlatma yapılıır: “Göklerin ve yerin mülkü Allah’ındır. Mülk sahibi mülkünde dilediği gibi tasarrufta bulunur.”²⁹ Varlıkların hiçbir yönüyle Vâcibü’l-Vücut’a karşı haklarının olmadığı vücud ve âza ve cihazatın, insanın mülkü olmadığı, onları kendisinin yapmadığı, başka tezgâhlardan satın almadığı bundan dolayı da mülk sahibi olan yaratıcının istediği gibi kullanabileceği izah edilir.³⁰

Allah’ın kulları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunmasından söz edilirken, zihinlerde tesis edilmesi gereken temel bir şey de yaratıcının bu meşiette şüphesiz mutlak adaletle ve bir sünnetullah çerçevesinde hükmedeceğidir. Kur’an’da “Âdil-i Mutlak olan yaratıcının hiçbir kimseye zerre kadar zulmetmeyeceği” farklı yerlerde vurgulanır.³¹ Risale-i Nur metinlerinde kâinattaki her varlıkta tecelli eden “Adl” ismi müstakil bir başlık olarak ele alınmakla beraber,³² musibetler yönüyle olaylar karşısında bu isme istinaden Allah’ın zulmetmeyeceği konusunda tam bir teslimiyet söz konusudur. Risale-i Nur eserlerinin satır aralarında imtihan sürecinde insanların farklı şekillerde nimetlendirilmesi ve farklı bilinç eşikleri de göz önüne alınarak “ibtıla da eşitlik arama tutarsızlığı”na düşmeden Allah’ın adaletinin farklı şekillerde yansıtacağına dikkat çekilir. Musibetlerde, özellikle beşer eliyle gelen zulümlü musibetlerde, görünen sebepler ve kader-i ilahi yönü olmak üzere iki vechinin olduğu ifade edilirken, beşerin sebeplere bakıp zulmedeceği, kaderin de başka noktalara bakıp adalet edeceğine dikkat çekilir.³³ Zahirine bakıldığında zulüm olarak görünen birçok olayın arka planında ilahi adaletin tecelli ettiği örneklerle açıklanır.³⁴

Ayetlere istinaden³⁵ risalelerde de kâinata meydana gelen tüm fiillerde sebeplerin hakiki etkisi reddedilirken, “muvahhid”liğe sık sık vurgu yapılıır.³⁶ Bu tevhid bilinci ve yaratıcının faaliyetteki adaletinin yanında bu icraatın sünnetullah/adetullah ve sebepler çerçevesinde olması da ayetlerde mükerreren ifade edilir.³⁷ Aynı şekilde Risale-i Nurlarda da Kur’an’dan mülhem olarak imtihan meydanı olması nedeniyle sebeplere ve Allah’ın kâinata koyduğu yasalara riayetinin de altı çeşitli misaller verilerek çizilir.³⁸ Sebeplerin yaratılış hikmeti ise eserlerde “teklif sırrının bozulmaması yönü” ve “kötülükler perde olması yönü” olmak üzere iki şekilde izah edilir. Kâfirlerin yaratıcıyı ve kitabını tasdike mecbur olmaları, Kur’an’da açık bir şekilde medeniyet harikalarından bahsetmemesi ve Allah’ın gözle görünür bir derecede mucizelerini göstermesi gibi örnekler ilk madde ile izah edilmeye çalışılır.³⁹ Bunun yanında sebeplerin kötülükler perde olması ise “musibet, bela ve fenalıklardan gelen haksız şekvaların, küsmelerin ve batıl itirazların Âdil-i Mutlak olan Allah’a yönelmemesi, izzet ve münezzehiyeti korumak için konulduğu” şeklinde izahlar yapılıır.⁴⁰ Allah’ın şeytanı kötülükler bir perde olarak koyduğu vurgulanırken,⁴¹ Azrail’i ölüme, hastalıkları ve musibetleri de ölüm meleğine bir perde olarak koyduğuna dikkat çekilir.⁴²

²⁹ Bkz. Nursî, *Mektubat*, 383. İlgili manayı ifade eden ayetler için bkz. Fetih 48/14; Âl-i İmrân 3/26; Nûr 24/42; Bakara 2/107; Mâide 5/40; Yasin 36/83; Zümer 39/62-63; Şura, 42/49; Câsiye, 45/27; Hadid, 57/2.

³⁰ Nursî, *Mektubat*, 63, 383; *Sözler*, 586; *Lem’alar*, 293.

³¹ Kehf 18/49; Nisâ 4/77; Fussilet 41/46.

³² Bkz. Nursî, *Lem’alar*, 523-526.

³³ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 68, 151-152. Said Nursî, *İctima-i Dersler* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2012), 205. Ayrıca bkz. *Şualar*, 368.

³⁴ Said Nursî, *Emirdağ Lahikası* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 354; Said Nursî, *Tarihçe-i Hayat* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 668; Ayrıca bkz. Said Nursî, *Kastamonu Lahikası* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 68, 149-150. Said Nursî, *Mesnevi-i Nuriye* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 82.

³⁵ Bakara 2/116-117, 165; En’âm 6/81; Tevbe 9/30; İsrâ 17/22; Nahl 16/73; Enbiyâ 21/24.

³⁶ Bkz. Nursî, *Sözler*, 523; *Mesnevi-i Nuriye*, 64, 102; *Sözler*, 367.

³⁷ İsrâ 17/78; Ahzâb 33/32, 38; Mü’min 40/85.

³⁸ *Mesnevi-i Nuriye*, 184. Ayrıntılı örnek ve izahlar için bkz. Nursî, *Sözler*, 317, 658. Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 278; *Sözler*, 380; Said Nursî, *Muhakemat* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014), 53. Nursî, *Lem’alar*, 306.

³⁹ Bkz. Nursî, *Sözler*, 324. Musibetlerin hatalarından dolayı zalimlere değil de içlerindeki masum ve hatasızlara isabet etmesinin hikmetinin izahı için bkz. Enfâl 8/25. Nursî, *Sözler*, 212. Nursî, *Şualar*, 40.

⁴⁰ Nursî, *Sözler*, 353. Nursî, *Lem’alar*, 553.

⁴¹ Nursî, *Lem’alar*, 109.

⁴² Nursî, *Şualar*, 301; *Mesnevi-i Nuriye*, 14; *Sözler*, 353.

2.3. Musibetlerin Allah'ın İzniyle/Takdiriyle Gelmesi, Ona Razi Olunması/Kadere Teslimiyet ve Tevekkül

Eserlerde musibetlerle insanlara verilen en temel bir nazar da, imanın temel şartlarından biri olan “hayrın ve şerrin Allah'tan geldiği” yani “kader” anlayışıdır.⁴³ Ayetlerde, “insanlar yaratılmadan önce hastalık, açlık, ölümler gibi musibetlerin Allah tarafından takdir edilip yazıldığı,”⁴⁴ “O'nun bizim için yazdıklarının başımıza geleceği,”⁴⁵ “O'nun izni olmadan hiçbir musibetin gelmeyeceği”⁴⁶ ve “gerçek mü'min'in Allah'a güvenip dayanması gerektiği”⁴⁷ ve “bunun ona yeteceği”⁴⁸ aktarılır.⁴⁹ Bununla beraber Hz. Peygamber'den de buna benzer olarak “size isabet edecek olan musibetler yerini şaşacak değil, teğet geçenler de size isabet edecek değil”⁵⁰ ve “Allah'ım! Senin verdiğine kimse engel olamaz, vermediğini de kimse veremez”⁵¹ şeklinde hadisler de aktarılmıştır.

Nass'lardan mülhem olarak “kadere rıza ve teslimiyet” Risale-i Nur eserlerinde sıkça rastlanılan bir vurgu ve durumdur.⁵² Bu minvalde satır aralarında sıklıkla “insanın başına gelen musibetlerin Allah'ın elinde olması,”⁵³ O'nun takdirinin değişmeyeceği,⁵⁴ O'nun kulları için hayırlı olanı seçeceği,⁵⁵ kulların şikâyet, tenkid, itham, itimatsızlık ve sitemlerle değil,⁵⁶ rıza, şükür, tevbe⁵⁷ ve teşekkür⁵⁸ ve işlerini Allah'a havale/emanet etmekle⁵⁹ kaza ile kadere teslim⁶⁰ olunması gerektiği” vurgulanır. Bunun için evvel emirde lazım olan şeyin “hakiki bir marifetullah ve tahkik-i bir iman” olduğunun muhtelif yerlerde altı çizilir. İmanlı bir kişinin her türlü olayda bunu elde etmesi, “rahmet-i İlahiyenin izini, özünü, yüzünü görmeye, ...musibetlere karşı teslimiyetle, gülererek karşılayıp, rıza göstermeye vesile olduğu ifade edilir.”⁶¹ Eserlerde insanın musibetlere maruz kaldığı zaman ona dayanak noktası olacak en temel şuurun/bilincin Allah'ın ve ahiretin varlığı olduğu mükerreren ifade edilir.⁶² Muhtelif yerlerde iman-küfür mukayesesi ve muvazenesi yapılarak, olaylara tevhid nazarıyla bakıldığında mahiyetinin değişeceğine, musibetlerin gözümüzde küçüleceğine

⁴³ “Kazaya rıza, kadere teslim İslâmiyet'in bir şiarıdır.” Nursî, *Mektubat*, 105. Ayrıca bkz. *Sözler*, 28; *Lem'alar*, 306.

⁴⁴ Hadid 57/22-23.

⁴⁵ Tevbe 9/51.

⁴⁶ Teğâbun 64/11.

⁴⁷ Mâide 5/23.

⁴⁸ Talak 65/3.

⁴⁹ Kader inancı ile ilgili ayetler için ayrıca bkz. Zümer 39/62; Enbiyâ 21/101; Yunus 10/107; Nahl, 16/53; Fetih 48/11; Kamer, 54/49, 52-53.

⁵⁰ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, nşr. Şuâyb Arnavutî, (Beyrut: Muesetu'r-Risâle, 2001.), 35/465 (No. 21589); Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, nşr. Şuâyb Arnavutî, (y.y.: Daru'r-Risâletu'l-'Alemiyye, 2009.), 7/85 (No. 4699).

⁵¹ Buhârî, *Sahih*, 1/289 (No. 808); Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *Sahih*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâki, (Beyrut: Darü'l-İhyai't-Türâsi'l-Arabî, t.y.), 1/343 (No. 471).

⁵² Örnekler için bkz. Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 68-69, 257; *Şualar*, 358; *Mesnevi-i Nuriye*, 170; *Emirdağ Lahikası*, 548; *Mektubat*, 359.

⁵³ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 149; *Sözler*, 215.

⁵⁴ Nursî, *Şualar*, 518, 571; *Emirdağ Lahikası*, 142; *Lem'alar*, 297.

⁵⁵ “Eğer kader sizi başka bir yere gönderse, فَمَا اخْتَارَهُ اللَّهُ هُكْمُكُمْ فِيهَا الْخَيْرُ حَيْثُ كَمَلْتُمْ رِزَا إِيَّاهُ” Said Nursî, *Barla Lahikası* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013), 36; *Şualar*, 358. *Mesnevi-i Nuriye*, 170.

⁵⁶ Nursî, *Şualar*, 358, 380-381, 386. *Lem'alar*, 304, 408. *Mektubat*, 359.

⁵⁷ Musibete razı olmak o günahattan tövbe demektir. Nursî, *İctima-i Dersler*, 205.

⁵⁸ Nursî, *Şualar*, 381.

⁵⁹ Nursî, *Barla Lahikası*, 90-91.

⁶⁰ Nursî, *Şualar*, 358; *Kastamonu Lahikası*, 257; *İctima-i Dersler*, 41; *Emirdağ Lahikası*, 384; *Mesnevi-i Nuriye*, 170.

⁶¹ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 74-75. Ayrıca bkz. *İşâratü'l-İ'câz*, 38; *Sözler*, 380-381.

⁶² Nursî, *Şualar*, 261, 270, 358; *Emirdağ Lahikası*, 548; *Mesnevi-i Nuriye*, 170; *Kastamonu Lahikası*, 68-69, 74-75, 257; *Mektubat*, 359; *Şualar*, 242, 261, 300; *İşâratü'l-İ'câz*, 52-53.

vurguyapılır.⁶³

Yaratan ve yaşatan olması yönüyle eserlerde sadece Allah'ın ulûhiyetine değil rububiyetine yani icraatına da razı olunması gerektiğine dikkat çekilir.⁶⁴ Müellif şahsi tecrübesini aktararak “*kader-i İlahînin sevkiyle pek acib bir yola girdiğini*,”⁶⁵ bu yolda başına gelebilecek en kötü musibetlerde dahi “*kemal-i teslim ile kazaya rıza, kadere teslim olduğunu ve Cenab-ı Hakk'a tefviz-i umûr düsturunu rehber edindiğini*” söyler.⁶⁶ Aksi takdirde kadere iman etmeyenlerin dünya hayatının saadetinin mahvolduğunu gözlemlediğini dile getirir⁶⁷ ve bu gibi kimselere kadere imanın lezzet ve saadetini “*kadere iman eden kederden emin olur*” sırrıyla/düsturuyulaçıklar.⁶⁸

Risalelerde “*kader ve tevekkül bilinci*”nin hikmetlerinden birinin de insanın iyilikler karşısında gururlanmasının önüne geçmesi olduğu, bu yönüyle bakıp fahr yerine şükredeceği ve enaniyeti terk etmesi gerektiği,⁶⁹ şan, şeref, nam ve şöhret belasına düşen adamın “*Allah'tan geldik ve yine ona döneceğiz*”⁷⁰ ayetini hatırlaması gerektiği ifade edilir.⁷¹ Bunun yanında dikkat çekilen bir diğer nazarda “*esbab nazarı*”dır. Eserlerde musibet anında kullar ile Allah arasında bir perde görevi gören sebeplere karşı şikâyet eden kişilere,⁷² “*kimden kime şekva ettiğini bil, sus. Her halde şekva etmek istersen; nefsini Cenab-ı Hakk'a şekva et, çünkü kusur ondadır*” diyerek kadere teslimiyet hatırlatılır.⁷³ Olay neticelendikten sonra sebep sonuç ilişkisi kurularak “*böyle olmasaydı şöyle olmazdı*”⁷⁴ şeklinde yapılan şikâyetlerin ilahi takdir olması yönüyle manasız olduğu, musibetlerin insanların başına gelmeyip, insanlar için geldiği, o halde bu durumda kazaya rıza ve kadere teslim ile Allah'tan yardım gelinceye kadar sabredilmesi gerektiği vurgulanır.⁷⁵ Musibete maruz kalıp da sağır ve kör esbattan başka derdine derman beklemeyenlerin ise “*kâfirlerin duası boşa çıkmaya mahkûmdur*”⁷⁶ ayetinin muhatabları oldukları ifade edilir.⁷⁷ Musibete karşı “*eğer onun izin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safâ geldin. Çünkü elbette bir vakit ona döneceğiz ve onun huzuruna gideceğiz ve ona müştakız*” şeklinde, ayetin ifadesiyle “*Allah'a ait olma*”⁷⁸ şuuru içinde olunması gerektiği dile getirilir.⁷⁹ Eserlerde muhtelif yerlerde “*her olayı tedbir edene sığınmanın verdiği güven halinin*”, diğer bir ifadeyle “*tevekkül*”ün insana verdiği bir “*emniyet-i tâmm*”den söz edilir.⁸⁰

⁶³ Nursî, *Şualar*, 13; *Mesnevi-i Nuriye*, 57.

⁶⁴ Nursî, *Lem'alar*, 304.

⁶⁵ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 56.

⁶⁶ Nursî, *Barla Lahikası*, 90-91.

⁶⁷ Nursî, *Şualar*, 300, 320.

⁶⁸ Nursî, *Sözler*, 585. *Şualar*, 320.

⁶⁹ Nursî, *Sözler*, 574, 577.

⁷⁰ Bakara 2/156.

⁷¹ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 92.

⁷² Nursî, *Şualar*, 358.

⁷³ Nursî, *Mektubat*, 384.

⁷⁴ “*Bir musibet başına gelirse: “Eğer şöyle yapsaydım bu başıma gelmezdi” deme. “Allah takdir etmiştir. Onun dilediği olur!” de! Zira “eğer” kelimesi şeytan işine kapı açar.*” Müslim, *Sahih*, 4/2052 (No. 2664).

⁷⁵ Nursî, *Şualar*, 380-381; *Lem'alar*, 408.

⁷⁶ Ra'd 13/14.

⁷⁷ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 153.

⁷⁸ Bakara 2/156.

⁷⁹ Nursî, *Lem'alar*, 156; Bkz. İbrahim 14/12.

⁸⁰ Nursî, *Sözler*, 28; *Kastamonu Lahikası*, 25. Ayrıca bkz. *Mektubat*, 38; *Sözler*, 253, 381. Tevekkül ile ilgili muhtemel yanlış anlamalar için bkz. Nursî, *Sözler*, 380.

2.4. Allah'ın Her Şeyi Bir Hikmetle Yapması ve Musibetlerin Neticesi İtibariyle Hayır Olması

Risalelerde musibetleri okuma yöntemi olarak verilen en temel ilkelerden biri de Allah'ın “*Hakîm*” ismiyle olayları müsbet yönleriyle okuma tarzıdır. Eserlerin satır aralarında zarar ve menfaâtın O'nun elinde olduğu, Hakîm olduğundan dolayı abes iş yapmayacağı, dolayısıyla musibetlerin “*anlamli birer olumsuzluk ve hikmetli birer keder*”⁸¹ olduğu vurgusuna sık sık rastlanır.⁸² Bu olumsuzluk ve kederler bir kısım kimseler için musibet olarak değerlendirilirken, diğer bir kısım kimseler için hayır veya rahmet olarak algılanmaktadır.⁸³ Burada beşerin fehminin mutlak ölçü olmadığı, hayrın ve şerrin kullar katında değişken olduğu ve bunun tam anlamıyla yaratıcı tarafından bilinebileceği Kur'an'da, “*hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için hayır, hoşunuza giden bir şey de hakkınızda şer olabilir. Allah bilir, siz bilemezsiniz*”⁸⁴ ayeti ile ifade edilmiştir. Bu ayet eserlerde olaylar karşısında, “*rahmet ve hikmet-i ilahiyenin tam bilinemezliği*” dolayısıyla da “*Hakîm ve Rahîm*” olana tam teslimiyet bağlamında sık sık işlenmiş,⁸⁵ “*masum bir insana veya hayvanlara gelen felâketlerde, musibetlerde, beşer fehminin anlayamadığı bazı esbab ve hikmetler olduğu*”nun altı çizilmiştir.⁸⁶

Zahirî musibetler altında ve neticesinde, “*inayet-i İlahiye'nin çok tatlı neticelerinin,*⁸⁷ *saadetin,*⁸⁸ *ferahın*⁸⁹ *ve hayrın*” olduğu ifade edilirken,⁹⁰ her şeyde/olayda bir hüsün/iyilik yönünün bulunduğu, “*O, yarattığı her şeyi en güzel bir şekilde yarattı*”⁹¹ ayetinin tefsirinde şu açıklamayla izah edilir: “*Her şeyde, hattâ en çirkin görünen şeylerde, hakikî bir hüsün ciheti vardır. Evet, kâinattaki her şey, her hâdise ya bizzât güzeldir, ona hüsn-ü bizzât denilir. Veya neticeleri cihetiyle güzeldir ki, ona hüsn-ü bilgayr denilir...*”⁹² Eserlerde insanların başlarına gelen ve kötü gibi görünen musibetlerin netice itibariyle ya da başka bir yönüyle/başka alanda hayırlı olması teması sık sık somut örneklerle ön plana çıkarken, olaylarda daima iman nazarıyla olumlu bir vech/yön aranır.⁹³

Bunun yanında kötülüğün kaynağı olarak görünen şeytanın yaratılmasının insanın kemalâtını arttırması,⁹⁴ ölümün insanın ahiretteki sevdiklerine kavuşmak için bir fırsat olması,⁹⁵ hastalıkların günahlara kefarete ve şerden alıkoyması ve sağlık nimetinin kıymetini anlaşılması⁹⁶ gibi hayırlı hikmetlerinin olduğunun da altı çizilir.⁹⁷ Müellif uzun yıllar süren sürgün hayatında bu nazarı sık sık yaşadığı örnekler özelinde okuyucuya sunar. Sözelimi hapishanede iken mahkemelerin ertelenmesi⁹⁸ ve iman hakikatlerinin yayılmasında

⁸¹ Mecit Ömür Öztürk, *Dervişin Teselli Koleksiyonu* (İstanbul: Hayykitap, 2019), 18.

⁸² Nursî, *Sözler*, 28, 280. Ayrıca bkz. Nursî, *İşâratü'l-İ'câz*, 214. Ayrıca bkz. Özdemir, *İlahi Adalet ve Rahmet Penceresinden Kötülük ve Musibetler*, 18-25.

⁸³ Tarihi bir hadise olan Uhud savaşı mağlubiyetine bu nazarla yorumlama örneği için bkz. Nursî, *Lemalar*, 40.

⁸⁴ Bakara 2/216. Ayrıca burada ayetten mühlhem olarak şeytanın da insanlara amellerini iyi veya kötü gösterme yönünü de gözden kaçırmamak gerekir. Bkz. Fatır 35/8.

⁸⁵ Nursî, *Lemalar*, 371-375; *Şualar*, 512; *Emirdağ Lahikası*, 70, 149; *Kastamonu Lahikası*, 129.

⁸⁶ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 82.

⁸⁷ Nursî, *Emirdağ Lahika*, 149.

⁸⁸ Nursî, *İctima-i Dersler*, 261.

⁸⁹ Nursî, *Şualar*, 383.

⁹⁰ Nursî, *Sözler*, 585.

⁹¹ Secde 32/7.

⁹² Nursî, *Sözler*, 280. Nursî, *Mektubat*, 510.

⁹³ Örnekler için bkz. Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 103; *Sözler*, 281, 912; *Mektubat*, 375; *Şualar*, 39, 452; *Kastamonu Lahikası*, 24.

⁹⁴ Nursî, *Lemalar*, 96.

⁹⁵ Nursî, *Lemalar*, 329.

⁹⁶ Nursî, *Lem'alar*, 17, 20, 295-296.

⁹⁷ Ayrıca bkz. Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 24.

⁹⁸ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 385.

engellerin oluşması⁹⁹ gibi olumsuz olayların neticesinde mutlak bir hayrın olduğunu mükerreren zikreder.¹⁰⁰ Bunların yanında eserlerde sürgün neticesinde gittiği yerlerdeki insanların iman hakikatlerini yayma noktasında harekete geçmesine vesile olması,¹⁰¹ zehirlenmesi sonucunda unutkanlık oluşması ve bunun daha önce okuduğu eserlerden ilk defa okuyormuş şeklinde tat almasına vesile olması,¹⁰² yazı yazma noktasındaki nakışlığının ve merdümگیرizlik hastalığının kendisini benlik duygusundan korumaya ve diğer insanları da iman hizmeti noktasında ön plana çıkmasına vesile olması¹⁰³ bu bakış açısı ile yorumlanan örneklerdendir. Nursî hapishane gibi bir musibetin inziva, riyazet yeri olması¹⁰⁴ yönüyle bireyin manevi yaraları için ıslah olmasına vesile olması,¹⁰⁵ mahkumlara ve memurlara iman hakikatlerini anlatmaya¹⁰⁶ ve neticesinde de namaza başlamalarına vesile olması,¹⁰⁷ ilim için bir mektep ve ibadet için bir mescid olması,¹⁰⁸ kısıtlı imkanlar neticesinde insana iktisat ve kanaâti öğretmesi¹⁰⁹ ve daha birçok yönden hayır olduğunu da ifade eder.¹¹⁰

2.5. İnsanın İmtihan İçin Yaratılmış Olması ve Samimiyetlerinin/ Vaadlerinin Ölçülmesi

Risalelerde insana yapılan bir hatırlatma ve musibetlerde bakılan en temel bir nazar da “*imtihan için yaratılmış olma bilinci*”dir. Ayetlerde peygamberlere dahi “*kulluk ve fânilik bilinci*”ne dair yapılan hatırlatmalar¹¹¹ ve Hz. Peygamber’in “*Allahum! Bizlere dünyayı asıl gaye kılma*” şeklinde yaptığı duası¹¹² bu konuda “*hafıza-i beşer nisyan ile maluldur*” sözünü tahakkuk ettirmektedir. Kullardan istenen insanın devamlı “*teklif şuuru*”nda olması, Allah’ın amel bakımından insanların gerçek değerini ortaya çıkarmak için onları imtihan edeceği,¹¹³ dolayısıyla da “*nefsi, malları, evlatları*” vasıtasıyla “*açlık, korku, malda ve canda nakışlık*” ile ibtilalar geçireceğini aklından çıkarmamasıdır.¹¹⁴

Unutkanlığın dışında ayetlerde insanın nankörlük,¹¹⁵ sabırsızlık/acelecilik,¹¹⁶ inatçılık,¹¹⁷ huysuzluk/ çığırkanlık¹¹⁸ yönlerine vurgu yapılmış, özellikle imtihan süreçlerinde bu duyguların açık bir şekilde görüldüğüne işaret edilmiştir. Farklı durumlarda ve farklı formlarda tezahür eden tepkiler ayetlerde, “*yaratıcıdan kendisine iyilik geldiğinde sevinen ve bunu rabbinden bilen, kötülük geldiğinde ise ümitsizliğe kapılan,*”¹¹⁹

⁹⁹ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 165, 228.

¹⁰⁰ Ayrıca bkz. Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 209, 213; Said Nursî, *Müdafalar* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014), 523.

¹⁰¹ Nursî, *Barla Lahikası*, 29; *Barla Lahikası*, 40.

¹⁰² Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 398.

¹⁰³ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 43, 352, 436.

¹⁰⁴ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 150.

¹⁰⁵ Nursî, *Sözler*, 185.

¹⁰⁶ Nursî, *Lem’alar*, 371; *Şualar*, 512.

¹⁰⁷ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 331, 334; *Şualar*, 276.

¹⁰⁸ Nursî, *Şualar*, 386-387.

¹⁰⁹ Nursî, *Kastamonu*, 150.

¹¹⁰ Ayrıca bkz. Nursî, *Şualar*, 400; *Lem’alar*, 373-375.

¹¹¹ Enbiya 21/34-35; Zümer 39/30-31.

¹¹² Tirmizî, *Sünen*, 5/528, (No. 3502).

¹¹³ Âl-i İmrân 3/185; Enbiya 21/35; Ahzâb 33/11; Kehf 18/7.

¹¹⁴ Bakara, 2/155,186; Tevbe 9/111; Taha 20/131; Âl-i İmrân 3/186; Teğâbun 64/15.

¹¹⁵ İsrâ 17/67.

¹¹⁶ Meâric 70/19; İsrâ, 17/2.

¹¹⁷ Hûd 11/59; İbrahim 14/15; Muddessir 74/16.

¹¹⁸ Meâric 70/20.

¹¹⁹ Rûm 30/36.

O'na ortak koşan,¹²⁰ yüzünü dönen,¹²¹ rabbim bana ihanet etti diyen,¹²² bunların yanında “iyiliği ve rahatı görünce bunu kendisinden bilen,¹²³ Allah'ı unutan uzaklaşan, kötülük geldiğinde ise yalvarıp yakaran,¹²⁴ insan tepkileri şeklinde kendini göstermiştir.

Bu duygu durumlarının/değişimlerinin insanlarda bulunması ibtilaları gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla musibetlerin bir hikmeti de olayın ilk anında insanların vadettikleri samimiyetlerini ölçmektir. Musibetin ilk anında gösterilen tam teslimiyetçi bir refleks/reaksiyon ancak dilden kalbe inmiş bir inançla mümkün olabilir.¹²⁵ İşte bu noktada farklı ortamlarda doğan insanların inançlarını, alışkanlıklarından ayırt edebilmenin tek yolu ibtila ile imtihandır. Nitekim ayetlerde de dili ile imanını ikrar edip de kalbi ile tasdik ve ameli ile teyit etmeyenlerin, söylemi ile eylemi arasında muvafakat olmayanların, dünya sürecinde bir kısım “*eleklerden*” geçirileceği bildirilmiştir.¹²⁶ Doğruyu yalancından,¹²⁷ sabırlı olanı sabırsız olandan,¹²⁸ mücadele eden etmeyenden ayırmak,¹²⁹ insanların gerçek değerini ortaya çıkarmak için¹³⁰ kurulan bu âlemde kulların olaylara karşı refleksleri ölçülmektedir.

Teklif ve imtihan için yaratılmış bu dünyada âli ruhlar ile sefil ruhları birbirinden tefrik için ibtilaların zaruri olduğuna dikkat çekilirken, insanların ödül ve ücret beklentisine girilmemesi gerektiği ifade edilir.¹³¹ Eserlerde insana bir kısım şeylerin zor gelmesinin bir sebebinin de “*ölümsüzlük vehmi*” olduğu ifade edilir.¹³² Yine dünyanın bâki değil fâni olduğu gerçeği sık sık dillendirilirken,¹³³ dünyaya “*ahiretin tarlası*”¹³⁴ ve “*misafirhane*”¹³⁵ nazarıyla bakılması gerektiğinin altı çizilir.¹³⁶

2.6. İyiliklerin Allah'tan Kötülüklerin İnsanların Nefislerinden Olması

Risale-i Nur eserlerinde Kur'an'dan mülhem olarak musibetleri okuma usulü olarak verilen temel prensiplerden biri de herhangi bir şer/kötülük ile karşılaştığımızda bunun kendi nefsimizden iyiliklerin ise Allah'tan olduğunu bilmektir.¹³⁷ Birçok ayette yeryüzünde meydana gelen fesatlardan, insanın başına gelen musibetlere/olaylara kadar hepsinin kendi elleri ile yaptıklarının karşılığı olduğunun altı çizilmektedir.¹³⁸ Rivayetlerde de bu minvalde insanların kötü amellerinden dolayı cesedine eziyet veren bir musibet; hastalık, sıkıntı ve üzüntü ile cezalandırılacağına dair nakiller de bulunmaktadır.¹³⁹ Eserlerde “*insanın başına*

¹²⁰ Rûm 30/33.

¹²¹ Hac 22/11.

¹²² Fecr 89/16.

¹²³ Zümer 39/49.

¹²⁴ Fussilet 41/51.

¹²⁵ “Gerçek/asıl sabır musibetin ilk anında gösterilen sabırdır.” Buhârî, Sahih, 6/2615, (No. 6735). Tirmizî, 3/313, (No. 987).

¹²⁶ Ankebut 29/2-4; Bakara 2/177; Saff 61/2-3.

¹²⁷ Ankebut 29/3.

¹²⁸ Âli İmrân 3/142.

¹²⁹ Muhammed 47/31.

¹³⁰ Enbiya 21/35.

¹³¹ Nursî, *Lem'alar*, 17. Nursî, *Sözler*, 324; Ayrıca bkz. *İşâratü'l-İ'câz*, 214.

¹³² Nursî, *Sözler*, 326.

¹³³ Nursî, *Mektubat*, 375; *Sözler*, 37.

¹³⁴ Nursî, *Mektubat*, 390; *Mesnevi-i Nuriye*, 142; *Emirdağ Lahikası*, 19.

¹³⁵ Nursî, *Mektubat*, 108, 374; *Lem'alar*, 307-309, 314, 519; *Mesnevi-i Nuriye*, 130.

¹³⁶ Bkz. Nursî, *Lem'alar*, 292.

¹³⁷ Bkz. Nursî, *Sözler*, 49.

¹³⁸ Şûrâ 42/30; Nisa 4/62, 79, 153; Âli İmrân 3/48, 165; Kasas 28/47; Ra'd, 13/11; Rûm 30/41. Kehf 18/35. A'râf 7/100, 163.

¹³⁹ Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *Sahih*, nşr. Şuâyb Arnavutî, (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1993), 7/186 (No. 2923); Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh el-Münzirî, et-Tergîb ve't-terhîb, (Beyrut: y.y.,

gelen kötülüklerin kendisinden geldiği”ni bildiren ayetin¹⁴⁰ insanı kendini övme ve ameliyle övünme tehlikesine girmekten alıkoyduğu ifade edilirken, insanın nefsindeki kusurları, eksiklikleri, acizlik ve fakirliği görüp, iyilikleri Allah’tan gelen birer nimet olarak düşünüp, kendini beğenme ve övünme yerine şükür ve hamd ile mukabele etmesi gerektiğine dikkat çekilir.¹⁴¹

İnsanın elleri ile yaptığı kötü ameller itikad ile ilgili küfür ve şirk olduğu gibi, ahlak ile ilgili zulüm, kibir, nankörlük, fiske ve sair günahlar ve ibadetlerle ilgili eksiklik veya noksanlıklar da olabilir.¹⁴² Nitekim risalelerde muhtelif yerlerde de insanlara ibtila ve musibet olarak verilen cezaların onların “*dini itikadî, ibadet ve ahlak noktasındaki bir kusurun veya çirkin bir hatanın neticesi*” olduğu ifade edilir.¹⁴³ Ayrıca “*umumi musibetlerin ekser insanların hatasından geldiği*”¹⁴⁴ ve yine “*müşterek hatânın müşterek musibete sebep olduğu*”na da dikkat çekilir.¹⁴⁵ Ayrıca bu süreç içinde görülen musibetin başka bir kusurun neticesi olarak tezahür ettiği adalet-i ilahinin bu şekilde gerçekleştiği vurgulanır.¹⁴⁶ Eserlerde musibetlerin manevi yönden en önemli sebebinin küfran-ı nimet ve şükürsüzlük ve nimet-i İlahiyenin kıymetini takdir etmemek olduğu ifade edilirken,¹⁴⁷ bunun yanında zulüm ve isyanla da insanların Allah’ın gazabını kendilerine çektiklerine vurgu yapılır.¹⁴⁸ Bu minvalde yeryüzünde meydana gelen bir kısım doğal afetlerin de bu sebeplerin neticesi olarak insanlara ikaz ve azab olarak gönderildiğine dikkat çekilirken,¹⁴⁹ hayvanların dahi insanların elleriyle yaptıklarından etkilenenlikleri hatırlatması yapılır.¹⁵⁰

Olayları bu prensibe göre yorumlama usulüne eserlerde sık sık rastlanmakta, hemen her musibette olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmak yerine ilk olarak enfüsi bir muhasebe yapılarak “*hangi hatam(ız) dan dolayı bu musibet başımıza geldi*” sorusuna cevap aranmaya çalışılmaktadır. Müellif de bir kısım yerlerde iç muhasebeden sonra “*en büyük hatanın insanın kendini hatasız zannetmesi*” olduğunu ifade etmekte, bu musibet ve tokatlara müstehak olduğunu da ikrar etmektedir.¹⁵¹ Ayrıca bu musibetlerin def’ine vesile olacak şeyin de Kur’an-ı Kerim’e imtisal ile kulluk ve şükür vazifelerinin yerine getirmek olduğuna vurgulanmaktadır.¹⁵²

2.7. Asıl Musibetlerin Dine Gelen Musibetler Olması

İnsanın mübtela olduğu musibetler sadece maddi/gözle görünür şeyler değildir. Manevi/dini olaylarda da bir kısım musibetler söz konusudur. Beşerin sahip olduğu en büyük nimetlerden birinin “iman” olduğu düşünüldüğünde bu alanda oluşacak eksiklik veya noksanlıkların onun en büyük musibetlerinden biri olacağı söylenebilir. Ayetlerde “*Allah’ın rızasını kazanmanın ve onun varlığını zihinlerde diri tutmanın*” en önemli şey olduğu bildirilmekte,¹⁵³ dolayısıyla bunun aksine oluşan şirk, küfür ve fiske gibi nakıslık ve eksikliklerin insan için musibet olacağı anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber’in “*Allahum! Dinimizi bize musibet*

1968), 4/294 (No. 59-60).

¹⁴⁰ Bkz. Şûrâ 42/30.

¹⁴¹ Nursî, *Sözler*, 592.

¹⁴² Bkz. Nursî, *İctima-i Dersler*, 264-265; *İşâratü'l-İ'câz*, 201; *Sözler*, 213-215; *Şualar*, 16; *Kastamonu Lahikası*, 256; *Sözler*, 211-216. *Emirdağ Lahikası*, 16; *Mektubat*, 368.

¹⁴³ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 68-69. *Şualar*, 564; *İctima-i Dersler*, 169; *Emirdağ Lahikası*, 124.

¹⁴⁴ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 16; *Mektubat*, 637.

¹⁴⁵ Nursî, *İctima-i Dersler*, 265.

¹⁴⁶ Nursî, *İctima-i Dersler*, 169. *Emirdağ Lahikası*, 147. *İctima-i Dersler*, 205. Temsil için bkz. Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 82.

¹⁴⁷ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 256; *Emirdağ Lahikası*, 15; *İşâratü'l-İ'câz*, 201. *Emirdağ Lahikası*, 15.

¹⁴⁸ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 15.

¹⁴⁹ Nursî, *Sözler*, 211-216; *Emirdağ Lahikası*, 16.

¹⁵⁰ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 15.

¹⁵¹ Örnekler için bkz. Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 229, 356, 382, 384, 458. *İctima-i Dersler*, 169; *Lem'alar*, 62-63, 408. Ayrıca bkz. *Mektubat*, 100. *Lem'alar*, 64-69.

¹⁵² Nursî, *İşâratü'l-İ'câz*, 201; *Kastamonu Lahikası*, 256; *Emirdağ Lahikası*, 15.

¹⁵³ Ankebût 29/45; Tevbe 9/72.

kılma/bize dini musibet verme”¹⁵⁴ şeklinde duası ve “*Kim bir musibete uğrarsa, benim yokluğum sebebiyle maruz kaldığı musibetini hatırlasın. Çünkü bu, en büyük musibettir*”¹⁵⁵ sözü dini/manevi olan eksikliklerin en büyük musibet olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Risale-i Nur eserlerinde bu nazara ayrıntılı bir şekilde yer verilmekte, asıl ve en zararlı olan musibetin, dine gelen musibet olduğu, dinî olmayan musibetlerin, hakikat noktasında musibet olmadığı ifade edilmektedir.¹⁵⁶ Kafirlerin “*iman etmediklerinden ve cevher-i ruhu ifsad ve bütün elemeleri içine alan küfür musibetine maruz kalmaları*”¹⁵⁷ dini bir musibet olarak görüldüğü gibi, “*ahireti bildikleri ve iman ettikleri halde, dünyayı âhirete severek tercih etmenin... bu zamanın dehşetli bir marazı, bir musibeti*” olduğu aktarılır.¹⁵⁸ Eserlerin yazıldığı dönemde meydana gelen maddi musibetlerin yanında, dini/uhrevi olması yönüyle insanların küfre/zulme yönelmesi ve iman hakikatlerinin yayılmasına engel olunması¹⁵⁹ ve bunları neşredenlerin vefatları,¹⁶⁰ sünnetlere karşı bid’atların yaygınlaşması¹⁶¹ birer “*musibet-i diniye*” olarak tavsif edilir.¹⁶²

Risalelerde maddi noktada musibetlere uğrayanlara; çoğu insanın maddi olmakla beraber “*manevî kalben, ruhen ve fikren musibetlere giriftar*” olduğu, maddi rahatsızlığın yanında kalbi ve ruhi olarak “*iman, selamet ve sıhhat lezzetleri*” olduğu onun için de diğerlerine nisbeten “*hem gayet hafif, hem kârlı*” olduğu hatırlatması yapılır¹⁶³ ve “*küfür ve dalalet dışında her durum için hamedilmesi gerektiği*” gerektiğinin altı çizilir.¹⁶⁴ Hz. Eyyûb’un musibete maruz kaldığında nefsi ve rahatı için değil, kulluğu ve maneviyatı için dua ettiği vurgulanırken, insanların da maddi olan musibetlerden önce günahlardan gelen manevî ruhî yaralarına şifa için dua etmeleri gerektiği ifade edilir.¹⁶⁵

3. Musibetlerin Gayesi ve Hikmetleri/Maslahatları

Musibetlerle ilgili temel ilkelerden sonra bu bölümde de Risale-i Nur özelinde musibetlerin maslahatlarına diğer bir ifadeyle musibetlerin mü’minlere kazandırdıkları faydalara/hayırlara temas edilecektir. Eserlerde muhtelif yerlerde insanlara menfî olaylar karşısında müsbet bir nazar ve destek olmak üzere, musibetlerin onlarca maslahatı/hikmeti anlatılmaya çalışılmıştır. Musibetler zahiri olarak her ne kadar kötülük olarak görünseler de, İslam inancına göre onlar insanlar için hayırlı olan bir kısım geçici süreçlerdir. Eserlerde de en genel anlamda, hâdise/olay sürecinde peşin bir yargı/hüküm verilmemesi gerektiğine, ilk kısımda yer alan ilkelerden yola çıkarak neticesinde bir maslahat aranması gerektiğine, halk tabiriyle “*vardır bunda da bir hayır*” şeklinde bir refleks sergilenmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

3.1. Musibetlerin Allah’ın Esmasının Tecellisi İçin Bir Vesile Olması

¹⁵⁴ Tirmizi, *Sünen*, 5/528 (No. 3502).

¹⁵⁵ Ebü’l-Kâsım Müsnidü’l-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *Mu’cemu’l-Kebir*, (Musul: y.y., 1983), 7/167 (No. 6718); Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi’ es-San’ânî el-Himyerî, *Musannef*, (Beyrut: y.y., h. 1403) 3/563 (No. 6700).

¹⁵⁶ Bkz. Nursî, *Lem’alar*, 21.

¹⁵⁷ Nursî, *İşâratü’l-İ’câz*, 81.

¹⁵⁸ Nursî, *Kastamonu*, 148. Başka bir yerde yaratılış amacını unutup hayatı ve yaşamayı, en büyük maksad ve gaye yapmak, hayatı diniye ve ebediye ve uhreviyeye karşı çekilen bir sete benzetilir ve dindar insanların dahi bu dehşetli musibette büyük bir vartaya düştüğü ifade edilir. Bkz. *Kastamonu Lahikası*, 259.

¹⁵⁹ Nursî, *Barla Lahikası*, 156.

¹⁶⁰ Bkz. Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 134.

¹⁶¹ Nursî, *Lem’alar*, 231.

¹⁶² Dini/uhrevi hastalıkların maddi/dünyevi hastalıklara nisbetinin izahı için bkz. Nursî, *Lem’alar*, 296.

¹⁶³ Said Nursî, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2012), 234.

¹⁶⁴ Nursî, *Lem’alar*, 18.

¹⁶⁵ Nursî, *Lem’alar*, 21.

Risale-i Nur eserlerinde musibetlerin maslahatı ve neticesi olarak izah edilen belki de en çok vurgulanan nazar onların Allah'ın her an bir işleyiş halinde olan¹⁶⁶ isimlerinin yansıtmaya/mazhariyete vesile olmasıdır.¹⁶⁷ Eserlerde dünyanın ve eşyanın üç tane yüzü olduğu ifade edilerek bunlardan ilkinin “*esma-i İlahiyeye baktığı, onlara âyine olduğu*”¹⁶⁸ açıklaması yapılır.¹⁶⁹ İnsanın musibet sürecinde çektiği sıkıntılara “*Allah'ın isimleri tecelli ediyor*” nazarıyla bakması tavsiye edilirken, nakıslık veya yokluk olarak görülen şeylerin içinde Allah'ın isimlerinin farklı şekillerini/hükümlerini gösteren hikmetler ve güzellikler olduğundikkatçekilir.¹⁷⁰

Acz ve fakriyetin, musibetlerden doğan feryat ve taleplerin Rahim, Rahman ve İnayet-i İlahiyeyi çekmesi,¹⁷¹ Şâfi ismi hastalığı istediği gibi,¹⁷² Rezzak isminin de açlığı iktiza etmesi¹⁷³ bu minvalde değerlendirilir.¹⁷⁴ Yine “*farklı isimlerin yansıması olarak Allah'ın insanı hasta/aç/tok/susuz edip, bu gibi ahvalde yuvarlatacağı*” ifade edilirken esmanın tezahürü ve sair hikmetlerden dolayı insanın da “*beni ne için bu mesaibe mübtela ediyorsun?*” demeye hakkının olmadığı belirtilir.¹⁷⁵

3.2. Musibetlerin Kulların Derecesine Göre Verilmesi ve Onların Mertebesini/Kemalatını ve Sabrını Ölçmesi/Yükseltmesi/Artırması

Musibetlerin bir hikmeti de insanın manevi kemalatını yükseltmesi, terakkiyatını hızlandırması ve kolaylaştırmasıdır. Bu minvalde Hz. Peygamber'den nakledilen şu rivayet konuyu özetlemektedir: “*Bazen insan ameli ile ulaşamayacağı bir makama bedenine, malına ve evladına gelen ibtilalar ile ulaşır.*”¹⁷⁶ Risale-i Nurlarda da “*hayatın musibetlerle kemal ve kuvvet bulacağı, terakki edeceği, netice vereceği ve tekemmül edeceği*” bu bağlamda değerlendirilirken,¹⁷⁷ musibete uğrayan her bir mevcuda dahi, “*ona lâyık bir tarzda bir ücret olarak; bir kemal verileceği*” vurgulanır.¹⁷⁸ Ebu Cehilleri Ebu Bekirler derecesine terakki ettiren şeyinde insanların maruz kaldığı imtihanlar/ibtilalar olduğunun altı çizilir.¹⁷⁹

Hadislerde yer alan “*Allah bir kulunu severse ona musibet verir*”¹⁸⁰ sözü bu bakışa/nazara işaret ederken, risalelerde de buna şöyle temas edilir: “*...Hastalığın suretine bakıp âh eyleme; mânâsına bak, oh de. Eğer hastalığın mânâsı güzel bir şey olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibâdına hastalıkları vermezdi.*”¹⁸¹ Dini/uhrevi nimetlerin artmasının mükellefiyetin, ödülün ve cezanın artması ile doğru orantılı olduğu düşünülduğünde,¹⁸² gayet tabii olarak en şiddetli belalara maruz kalanlar peygamberler olacaklardır.¹⁸³ Hz.

¹⁶⁶ Bkz. Rahmân 55/19.

¹⁶⁷ Nursî, *Sözler*, 586. *Lem'alar*, 156. *Mektubat*, 388-389. Ayrıca bkz. Nursî, *Şualar*, 40. *Lem'alar*, 305-306.

¹⁶⁸ Nursî, *Mektubat*, 390.

¹⁶⁹ Nursî, *Lem'alar*, 17, 293; Ayrıca bkz. *Lem'alar*, 384.

¹⁷⁰ Nursî, *Lem'alar*, 293. *Sözler*, 586. *Mektubat*, 387.

¹⁷¹ Nursî, *Lem'alar*, 308, 333-334; *Şualar*, 40; *Sözler*, 436, 612-614; *Mesnevi-i Nuriye*, 45, 280.

¹⁷² Nursî, *Lem'alar*, 17, 293, 307.

¹⁷³ Nursî, *Sözler*, 612-613; *Lem'alar*, 17, 293.

¹⁷⁴ Nursî, *Sözler*, 66. *Lem'alar*, 22-23.

¹⁷⁵ Nursî, *Mektubat*, 63.

¹⁷⁶ Ebu Dâvûd, *Sünen*, 3/150 (No. 3092). Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 29/37 (No. 22338).

¹⁷⁷ Nursî, *Lem'alar*, 17, 306. *Mektubat*, 63.

¹⁷⁸ Nursî, *Mektubat*, 384.

¹⁷⁹ Nursî, *Sözler*, 212.

¹⁸⁰ Buhari, *Sahih*, 5/2138 (No. 5321); Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 12/174 (No. 7235).

¹⁸¹ Nursî, *Lem'alar*, 301.

¹⁸² Bkz. Ahzâb 33/30-32.

¹⁸³ Buhari, *Sahih*, 5/2138 (No. 5324); Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî, *Sünen*, nşr. Hüseyin Selim

Peygamber’den de kişinin dindarlığı nisbetinde musibetinin de şiddetli olacağı şeklinde bir nakil aktarılmakta,¹⁸⁴ dolayısıyla bu nazarla en ziyade musibet ve meşakkate maruz kalanların kâmil insanlar olacağı bildirilmektedir.¹⁸⁵

İnsanın başına gelen musibetlerin maslahatlarından biri de hiç şüphesiz onun sabrını ölçmesi ve arttırmasıdır. Ayet ve hadislerde musibetlere sabredenlerle ilgili pek çok müjdeye yer verilir. Kur’an’da “*haki ki mü’minlerin başlarına gelen musibetlere sabredeceği*”¹⁸⁶ söylenirken, “*Allah’ın onları seveceği*”¹⁸⁷ ve “*onlarla beraber olduğu,*”¹⁸⁸ “*kurtuluşa erecekleri,*”¹⁸⁹ “*iyiliklerinin zayı edilmeyeceği*”,¹⁹⁰ “*sabırlı insanların sabırsız olanlara karşı üstün olduğu*”¹⁹¹ ve “*sabretmenin değerli bir davranış olduğu*”¹⁹² bildirilir. Bunun yanında Hz. Peygamber de hayat pratiklerinde insanlara musibetlere karşı sabırlı olmayı tavsiye etmiş, hatta musibetzedelere sabrı tavsiye edenin bile “*musibete uğrayıp da sabredenin sevabının verileceği*”ni söylemiştir.¹⁹³ Risale-i Nurlarda bu bağlamda insanın üç sabır ile mükellef olduğu bunlardan birinin de “*musibete karşı sabır*” olduğu ifade edilmiştir.¹⁹⁴ Bu kısmın yaratıcının takdirine karşı “*tevekkül ve teslim*” olduğu belirtilerek insanı “*Allah tevekkül edenleri*¹⁹⁵ ve *sabredenleri sever*”¹⁹⁶ şerefine mazhar ettiği ifade edilmiştir. Bunun karşısında sabırsızlığın Allah’a karşı şikâyeti içinde barındığına dikkat çekilirken, bu durumun O’nun fiillerini “*tenkid ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek*” anlamına geldiği de vurgulanmıştır.¹⁹⁷

3.3. Musibetlerin İnsanların Günahlarından Arındırması/ Alıkoyması, Mallarının Sadaka ve Musibet Sürecinin de İbadet Hükmünde Olması

Risale-i Nur eserlerinde musibetlerin maslahatı olarak zikredilen ve belki de insanlara şevk olarak en çok vurgulanan yönü, musibetlerin “insanın günahlarına kefaret olması, günahlardan alıkoyması, musibet sürecinde yitirilen malların sadaka ve musibet sürecinin de ibadet hükmünde olması”dır. Hadislerde “*belaların/musibetlerin kulun yeryüzünde hatasız yürüyünceye kadar peşini bırakmayacağı,*”¹⁹⁸ “*başına gelen her sıkıntının günahlarına kefaret olacağı*”¹⁹⁹ hatta “*kıyamet günü bir kısım kimseler musibetlere uğrayanlara kefareten dolayı sevaplar verilince dünyada onlar gibi olmayı temenni edecekleri*”²⁰⁰ şeklindeki aktarımlar da bunu te’vid etmektedir. Eserde ibadetin müsbet ve menfi olmak üzere iki kısım olduğu, menfi ibadetlerin musibetler, hastalıklar gibi insanların başına gelen ibtilalar olduğu ifade edilir.²⁰¹ Bu musibetler-

Esed, (Suudi Arabistan: y.y., 2000), 3/1831 (No. 2825). Ayrıca bkz. İbnu’l-Cevzî, *Musibetlere Sabretmek*, 44-48.

¹⁸⁴ Tirmizi, *Sünen*, 4/601 (No. 2398).

¹⁸⁵ Buhari, *Sahih*, 5/2138 (No. 5324). Ayrıca bkz. Nursî, *Lem’alar*, 301.

¹⁸⁶ Hac 22/35; Beled 90/17; Ra’d 13/22; Bakara 2/155.

¹⁸⁷ Âli İmrân 3/146.

¹⁸⁸ Enfâl 8/46; Bakara 2/153.

¹⁸⁹ Bakara 2/200.

¹⁹⁰ Hûd 11/115; Yusuf 12/90.

¹⁹¹ Enfâl 8/66.

¹⁹² Âli İmrân 3/186; Asr 103/3.

¹⁹³ Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Bezzâr el-Basrî, *Müsned*, (Medine: y.y., 2009) 5/64 (No. 1632).

¹⁹⁴ Nursî, *Sözler*, 328.

¹⁹⁵ Âli İmrân 3/159.

¹⁹⁶ Bkz. Âli İmrân 3/146.

¹⁹⁷ Temsil ve izah için bkz. Nursî, *Mektubat*, 377.

¹⁹⁸ Tirmizi, *Sünen*, 4/601 (No. 2398).

¹⁹⁹ Buhari, *Sahih*, 5/2137 (No. 5318); Tirmizi, *Sünen*, 4/602 (No. 2399).

²⁰⁰ Tirmizi, *Sünen*, 4/604 (No. 2404).

²⁰¹ Nursî, *Lem’alar*, 292.

le Allah'ın iman eden kullarının hatalarının bir kısmını dünyada iken cezalandırdığı kâfirlerin günahlarının cezasını ise ahirete ertelediğine vurgu yapılır.²⁰²

Eserde muhtelif musibetlerden bahsederek onlara “*ticaret-i uhreviye*” yani sevap kazanmak yönüyle bir lütf olarak bakılması gerektiğinin altı çizilir.²⁰³ Ölüm ile neticelenen musibetlere uğrayan çocukların ehl-i cennet olduğu ve ehl-i iman ebeveynlere ahirette şefaatçi olacağı,²⁰⁴ evlatları ile imtihan edilip buna rıza ve sabır gösteren kişilerin ise buna karşılık amel defterlerine hasenatların yazıldığı, yaşlılarla ilgili imtihanlarda ise onların “dualarının makbul olmasından, kişileri dünyevi belalardan muhafaza etmesi ve ahiret hayatının saadetine vesile olması” gibi hikmetlerinden bahsedilir.²⁰⁵ Bunlara ek olarak muhtelif yerlerde dinin esasları, insanların hakları vb. durumlar için fedakârlık yapan kişilerin manevi ve uhrevi olarak mükafatlarının olduğu,²⁰⁶ eğer sabredip musibetin mükâfatı düşünülürse her bir saati ve hatta bir dakikasının bir gün ibadet hükmüne geçebileceği,²⁰⁷ masum ve mazlum olup hapis musibetine uğrayanların ise geçen ömür günlerinin ibadet hükmünde olabileceği ve ebedi haps-i ebediden kurtarmaya vesile olacağı,²⁰⁸ harp, savaş gibi musibetlerin ise masum ve mazlumları cehennemden kurtaracağı veya şehid makamına çıkaracağı²⁰⁹ aktarılır.

Risalelerde hastalık gibi musibetlerin günahlara kefarete olma yönü şu şekilde vurgulanır: “*Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder.*”²¹⁰ “*Hastalık, (bir tathirdir²¹¹) sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar, keffaret-üz zünub olduğu hadîs-i sahih ile sabittir. Hem hadîste vardır ki: “Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer; imanlı bir hastanın titremesi de, öyle günahları silker...”*”²¹² Ölümle sonuçlanan hastalıkların ise kişiye “*şehadet gibi bir velayet*” derecesi kazandırabileceği ifade edilmekle beraber,²¹³ “*müttaki bir mü'minin, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virдинin sevabını, hastalık zamanında yine kazanacağı, farzı, mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hastanın, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem hâlis bir surette, hastalığın tutacağı*” da aktarılır.²¹⁴

Bununla beraber risalelerde insanın başına gelen musibetlerin bir kısmının insanı günahattan alıkoyma yönü olduğu ifade edilir. Hastalık, hapis ve sair musibetlerin insanın dünyaya olan maddi bağlılığını ve aşkını kesmesi,²¹⁵ gafleti kaldırması, iştahı/arzuysu kesmesi, gayr-ı meşru keyiflere, günahlara girmeye mani olması” yönlerinden faydalanılması gerektiği vurgulanır.²¹⁶ Müellif bu noktada hasta insanların sıhhatli olanlara nispetle daha az günahlara girdiğini ifade ederek hastalıkların insanlar için bir “*İltifat-ı Rabbânî, İhsan-ı İlahî ve bir Hediye-i Rahmânî*” olduğunun altını çizer.²¹⁷ Tüm bunların yanında risalelerde maddi noktada musibete uğramış insanlara verilen bir nazarda zayı/heba olan maddi kaybın Allah katında sadaka hükmüne geçeceğidir. Müellif tarafından “*nass-ı hadisle, böyle musibetlerde, ehl-i imanın zâyi olan mal-*

²⁰² Nursî, *Sözler*, 212.

²⁰³ Nursî, *Şualar*, 383; *Kastamonu Lahikası*, 88; *Lem'alar*, 309; *Sözler*, 216; *İctima-i Dersler*, 265.

²⁰⁴ Nursî, *Lem'alar*, 313-314; *Kastamonu*, 66.

²⁰⁵ Nursî, *Lem'alar*, 309, 334-334.

²⁰⁶ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 67.

²⁰⁷ Nursî, *Lem'alar*, 18, 292, 367.

²⁰⁸ Nursî, *Sözler*, 187; *Şualar*, 224-229.

²⁰⁹ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 66-67; *Sözler*, 212-213.

²¹⁰ Nursî, *Lem'alar*, 17.

²¹¹ Nursî, *Lem'alar*, 20.

²¹² Buhari, *Sahih*, 5/2139, (No. 5324), 5/2143 (No. 5336). Benzer bir rivayet için bkz. “*Nasıl ki ateş altın ve gümüşün paslarını giderir, müslümanın hastalığı da onun günahlarını giderir.*” Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni, *Sünen*, (y.y.: Dâru'l-Risaletu'l-Alemiyye, 2009), 4/520 (No. 3469). Bkz. Nursî, *Lem'alar*, 296.

²¹³ Nursî, *Lem'alar*, 301; *Sözler*, 212-213.

²¹⁴ Nursî, *Lem'alar*, 299. Hastalık ile imtihan edilenlere bakmanın uhrevi yönü için bkz. Nursî, *Lem'alar*, 303.

²¹⁵ Nursî, *Lem'alar*, 301.

²¹⁶ Nursî, *Lem'alar*, 310; *Sözler*, 187.

²¹⁷ Nursî, *Lem'alar*, 294.

larının tam sadaka hükmünde olduğu’’²¹⁸ ifade edilirken, fâni olan o malların mü’min, masum ve namazda müdavim kimseler için uhrevi yönüyle baki kalacağına ve keffâretü’z-zünub olacağına muhtelif yerlerde vurguyapılır.²¹⁹

3.4. İnsana Aczini/Fakrını Göstermesi ve Allah’a Sığınmaya/ Duaya/Şükre/Hamde/Tevbeye Vesile Olması

Risale-i Nurlarda verilen diğer bir nazarda, musibetlerin insanlara aciz ve fakir olduklarının farkına var-dırması ve neticesinde de yaratıcıya dua/hamd ile yönelmesi diğer bir ifade ile “*dergâh-ı İlahîye sevk et-mek için birer kader kamçısı*” olmasıdır.²²⁰ Ayetlerde ifade edildiği gibi musibet ve sıkıntı anında kullardan istenen “*kulluk bilincini farkında olup, Allah’a boyun büküp, dua ile yalvarıp, tevbe etmektir.*”²²¹ Eserlerde müellif insanı Allah’a ulaştıran tariklerden biri olarak gördüğü yolun iki esasını, “*insanın acizliğini ve fa-kirliğini bilmesi*” olduğunu,²²² neticesinde de kendini kusurlu görerek “*imdadat, istigaseler, tezellül ile tek merci ve mence olan dergah-ı ilahiyeye iltica edip ihsanat beklemesi*” gerektiğini söyler.²²³

İnsanlara verilen nimetlerin onları mutsuz etmesi şükür duygusunun eksikliğinden olduğu gibi, şükür duygusu da rutin ve müreffeh hayatın neticesinde nimeti vereni unutmakla veya unutmuş gibi yapmakla olur. Bu noktada risalelerde nefsin firavunluğunu kıracak, onu terbiye edecek şeyin “*vahid-i kıyasi*” ile insanın “*aciz ve fakir olduğunu düşünmesi*” olduğu ifade edilir.²²⁴ Kul külli iradenin takdir ettiği musi-betler karşısında cüz’i iradesinin yetersizliğini görerek fahr ve gururdan kurtulacağı,²²⁵ vefatların olması, gençlerin yaşlanması,²²⁶ hastalıkların olması “*dünyanın zevalini ve insanın fâni olduğunu*” hatırlatan birer uyarıcı²²⁷ niteliğinde olup, “*gafleti dağıtarak, beşerî olan aczini ve zaafını bildirerek*” insana bir nev’i huzur verdireceği belirtilir.²²⁸ İkizlar neticesinde mukayese yoluyla kendi nimetlerinin farkına varmasına vesile olan musibetlerin, “*uhrevî ve dünyevî faydaları yönüyle*” neticesinde insanı dua, hamd ve şükre teş-vik edeceği de vurgulanır.²²⁹

Eserlerde müellifin değindiği diğer bir hususta, insanın aczini ve fakrını bilmesi, neticesinde de dua ile şükretmesinin Allah’ın rahmet ve merhametini üzerine çekmesine, ayette de ifade edildiği gibi²³⁰ nimeti art-tırmasına neden olacağıdır.²³¹ Ayrıca münacaat sırasında yaşanan duygu durumlarının ve manevi hallerin, “*insanın acz, zaaf ve fakrının şuuru derecesine göre*” farklılık arz ettiği de ifade edilir.²³² Risalelerde insa-nın “*vazife-i asliyesinin, imandan sonra dua olduğu*”;²³³ duanın “*insanın tekâmülü için bir vesile*” olduğu ifade edilmekle beraber,²³⁴ duanın “*kulluğun esası olduğu*”²³⁵ ve ayette de ifade edildiği gibi “*kullarının*

²¹⁸ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 124.

²¹⁹ Nursî, *Sözler*, 210, 213, 330; *Emirdağ Lahikası*, 124.

²²⁰ Nursî, *Barla Lahikası*, 130; *Lem’alar*, 293, 296.

²²¹ Bakara 2/156; En’am 6/42-43; A’raf 7/94.

²²² Nursî, *Mektubat*, 617; *Sözler*, 590.

²²³ Nursî, *Mektubat*, 428; *Mesnevi-i Nuriye*, 56; *Lem’alar*, 22-23; *Şualar*, 40.

²²⁴ Nursî, *Lem’alar*, 307; *Sözler*, 160. *Sözler*, 260.

²²⁵ Nursî, *Sözler*, 575.

²²⁶ Nursî, *Lem’alar*, 292.

²²⁷ Nursî, *Lem’alar*, 308.

²²⁸ Nursî, *Lem’alar*, 20.

²²⁹ Nursî, *Lem’alar*, 304; *Şualar*, 367.

²³⁰ İbrâhîm 14/7.

²³¹ Nursî, *Lem’alar*, 19. Ayrıca bkz. *Sözler*, 42

²³² Nursî, *Barla Lahikası*, 130; *Lem’alar*, 22-23.

²³³ Nursî, *Sözler*, 381.

²³⁴ Bkz. *Sözler*, 381-384.

²³⁵ Nursî, *Sözler*, 383.

değerinin duaları ile belirlendiği”²³⁶ vurgulanır.²³⁷ Eserde dualar içinde en makbul olanların musibetzedeler tarafından yapılan dualar olduğunun hadis ile sabit olduğu ifade edilirken,²³⁸ musibete uğrayanların bu nazarla olaylara bakması ve musibettede kişilerin dualarından istifade edilmesi gerektiğinin altı çizilir.²³⁹ Eserde açlık gibi bir musibet, “bir vesile-i iltica ve nedamet ve teslimiyet”,²⁴⁰ hastalık gibi bir musibet “ac-zini anlayıp dergâh-ı ilahiyeye ilticaya vesile” olarak değerlendirilir.²⁴¹ Bunun yanında hastalıkların “insana hürmet, şefkat, merhamet, muavenet (yardım) gibi duyguları hatırlatarak sair insanlarla duygudaşlık yapmasını sağlayacağı”nın da altı çizilir.²⁴²

Yağmursuzluk gibi bir musibet karşısında, hüzün, keder, pişmanlık ve tevbe ile dergâh-ı ilahiyeye iltica edip dua ederek ubudiyetle mukabele edilmesi gerektiği ifade edilirken,²⁴³ bir kısım musibetlerin sadece “dua etmek” için gönderildiği söylenerek, her vakit kabul beklentisine girmeden her halükarda bu ibadete devam edilmesi gerektiğinin de altı çizilir.²⁴⁴ Müellif kendi tecrübesine dayanarak bazı hastalıkların “şifa için değil dua için”²⁴⁵ ve “yağmursuzluk ve kuraklık” gibi bazı musibetlerinde “yağmur namazının ve duasının vakti olduğu için ibadetin edası için” verildiğini ifade eder.²⁴⁶

3.5. Musibetlerin İnsanlara İbret ve Ders Aldırması, Birer İlahi İkaz ve Azap Olması

Eserlerde musibetleri okuma usulü olarak verilen bir bakış açısı da onların Allah tarafından insanlara bir “ibret/ders ve ikaz/uyarı” olarak gönderilmesidir. Nitekim ayetlerde de Allah insanlara “çevrelerinde yaşanan veya geçmişte yaşanmış birçok olaydan ibret/ders almayı”²⁴⁷ emretmekte bununla beraber “gittikleri yanlış yoldan dönüp inkârlarından vazgeçerler diye, bir kısım musibet, zorluk ve sıkıntılar içinde bırakılacaklarını” bildirilmektedir.²⁴⁸ Risale-i Nurlarda ise musibetlerin bir kısmının “ihtar-ı rahmânî veya ders/ibret”²⁴⁹ olması temelde şu misalle açıklanır: “Mer’ayı tecavüz eden koyun sürüsünü çevirtmek için çobanın attığı taşlara musâb olan bir koyun, lisan-ı haliyle, “biz çobanın emri altındayız. O bizden daha ziyade faydamızı düşünür. Madem onun rızası yoktur, dönelim” diye kendisi döner, sürü de döner...”²⁵⁰ Musibetlerin bu yönü kişinin zihnini tevhid noktasında diri tutup tefekkürü arttırdığı gibi ayetlerde de yer alan düşünme ve akletme emirlerine muvafıktır.²⁵¹ Eserlerde bu noktada müellifin musibetleri eğitici olarak okuma tarzı genelde “bu musibet ile yaratıcı bizi uyarıyor/ikaz ediyor, bundan bir ders çıkarmamız gerek” şeklinde olup, kendisi de bir kısım musibetlerden dersler/ibretler çıkardığını ikrar etmektedir.²⁵²

²³⁶ Furkân 25/77.

²³⁷ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 122.

²³⁸ Nursî, *Lem’alar*, 303; İbn Mâce, *Sünen*, 2/435 (No. 1441).

²³⁹ Nursî, *Lem’alar*, 302-303.

²⁴⁰ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 257.

²⁴¹ Nursî, *Lem’alar*, 302-303.

²⁴² Nursî, *Lem’alar*, 302.

²⁴³ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 16-17.

²⁴⁴ Nursî, *Sözler*, 302-303, 383-384

²⁴⁵ Nursî, *Lem’alar*, 302-303.

²⁴⁶ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 15.

²⁴⁷ Tevbe 9/124-127; Taha 20/128; Bakara 2/259; Âl-i İmrân 3/13; Ankebût 29/15.

²⁴⁸ Secde 32/21; En’âm 6/42-43; Araf 94-95; Nahl 16/112; A’râf 7/168.

²⁴⁹ Nursî, *Lem’alar*, 20.

²⁵⁰ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 131.

²⁵¹ Hud 11/51; Nahl 16/12; Kasas 28/60; Kamer 54/17; Mu’minun 40/80. “Âyatın ekser fevâtihi ve havatiminde nev-i beşeri vicdana havale ve aklın istişaresine hamlettiriyor.” Nursî, *Muhakemat*, 35.

²⁵² Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, 77; *Müdâfalar*, 30; *İctima-i Dersler*, 176.

Zıtlıkların insana yaşattığı duygu değişimleri nedeniyle kötülük veya musibet olarak görünen şeylerin birer ikaz olarak bireyde gafleti ve ülfeti atmaya vesile olduğunun altı çizilir.²⁵³ Risale-i Nurlarda ders/ibret dışında kalan bir kısım “*tatlı ikazat-ı İlahiye ve iltifatat-ı Rahmaniye*”ler²⁵⁴ varlıklara karşı merhametli olan yaratıcıdan gelen birer “*şefkat tokadı*” olarak isimlendirilir.²⁵⁵ Eserlerde sık sık rastlanan bir nazarda yaratılış amacına uygun hizmet etmeyenlerin veya hizmet edenleri engelleyenlerin başına gelen musibetlerdir.²⁵⁶ İnsanlara hemen her olayda iman ve Kur’an hizmetine, ibadete kısacası kulluk bilincine dair zaaflarından dolayı ikazların geldiği ifade edilir.²⁵⁷ Ayrıca yeryüzünde “*hukuku i’bâd ve hukukullah*” noktasında yapılan zulümlere Allah’ın kevnî kanunlarına verdiği “*onları terbiye et*” emri ile ikazlarda bulunduğu da altı çizilir.²⁵⁸ Kâinatta meydana gelen doğal afetlerin insanlara birer hususi veya umumi uyarıcılar olduğuna temas edilirken,²⁵⁹ bazen alışılmışın dışında meydana gelen afetlerin “*gazab-ı ilahiye*”nin²⁶⁰ veya “*inayet-i ilahiye*”nin²⁶¹ habercisi olduğu vurgulanır.

Deprem gibi şiddetli olayların tesadüf/rastlantı olamayacağı, bunların yeryüzünde insanlara özellikle de Mü’min olup da bir kısım yanlış tavırlar ortaya koyanlara bir silkme/sarsma gibi ikaza vesile olduğu şeklinde izahlar yapılır.²⁶² Kuraklık ve kıtlık gibi felaketlerin insanların yaratıcının nimetleri karşısında şükrünü yerine getirmemeleri ve zulmetmeleri neticesinde meydana geldiği ifade edilirken,²⁶³ bir rahmet-i ilahiye olan yağmurun ise tahribata yol açıp felaket olarak geldiği zamanlarda insanlara olumsuz,²⁶⁴ kuraklığın neticesinde ihtiyaç olarak geldiği zamanlarda ise olumlu birer ikaz ve ibret olarak geldiği vurgulanır.²⁶⁵ Bunların yanında eserlerde bir kısım hatalar yapan kimselerin başına gelen yangınlar da bu nazarla değerlendirilirken, bunların daha büyük yanlışların önüne geçmeleri için ilahi ikaz olduğuna temas edilir.²⁶⁶ Bununla beraber iman ve Kur’an hizmetiyle meşgul olanların ise başlarına gelen yangın olaylarından daha az zarar ile kurtulmaları ise bir lütf-u rabbani olarak değerlendirilir.²⁶⁷ Bunların yanında Allah tarafından kuş gibi bir kısım hayvanlar aracılığıyla da ikazlar gönderilebileceği ve bunu bir işaret olduğu,²⁶⁸ “*eğer müteaddid tarzda ve ayrı ayrı cihette birbirini takviye edecek surette olsa, kat’iyyet ve sarahat derecesinde kanaat verebilir*” şeklinde delillendirilir.²⁶⁹

Musibetler ibret ve ikaz olmanın yanında zalimler/kâfirler için de birer ikaz ve yeri geldiğinde azaptır. İnkârcıların yaptıklarının cezalarının ahirete erteleneceği ayetlerle bildirildiği gibi,²⁷⁰ küçük bir kısmının da onlara henüz dünyada iken tattırıldığı da yine ayetlerle sabittir.²⁷¹ Geçmiş peygamberler içinde Hz. Nuh, Hz. Hüd, Hz. Salih, Hz. Lût ve Hz. Şuâyb’ın kavimlerinin bir takım ilahi azablara/helaklara uğratılmaları

²⁵³ Nursî, *Lem’alar*, 293, 296, 299. Müellif ve çevresindekilerin bu konudaki ikrarları için bkz. Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 56, 458.

²⁵⁴ Nursî, *Sözler*, 50.

²⁵⁵ Bkz. Nursî, *Lemalar*, 62-69; *Kastamonu*, 150.

²⁵⁶ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 25; *Emirdağ Lahikası*, 105, 178-179.

²⁵⁷ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 12, 67-68, 77, 122, 511; *Barla Lahikası*, 70; *Sözler*, 50, 216; *Kastamonu Lahikası*, 25, 68, 150; *Tarihçe-i Hayat*, 324; *Sikke-i Tasdik-i Gaybi*, 222.

²⁵⁸ Nursî, *Sözler*, 213.

²⁵⁹ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 68.

²⁶⁰ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 105, 178-179, 347.

²⁶¹ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 19-20, 28-29, 183.

²⁶² Nursî, *Sözler*, 210.

²⁶³ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 15-17.

²⁶⁴ Nursî, *Şualar*, 39.

²⁶⁵ Nursî, *Barla Lahikası*, 411-413; *Emirdağ Lahikası*, 17, 28-29, 183.

²⁶⁶ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 231; *Sikke-i Tasdik-i Gaybi*, 195

²⁶⁷ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 76-77; *Sikke-i Tasdik-i Gaybi*, 41

²⁶⁸ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 29-30, 67-68.

²⁶⁹ Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 63-64, 303.

²⁷⁰ İbrahim 14/42-43; Şura 42/21; Âli İmrân 3/56.

²⁷¹ Tevbe 9/70; Enbiya 21/77; Hud 11/32; Furkan 25/38; Kaf 50/14; Bakara 2/65; A’raf 7/130; Mâide 5/60.

buna bir misaldir.²⁷² Risale-i Nur eserlerinde zalimlerin/kâfirlerin başına gelen felaketlerin/musibetlerin onlar için “*müstehak ve tam adalet-i rabbaniye*” olduklarına sık sık vurgu yapılır.²⁷³ Eserlerin yazıldığı dönemde devam eden savaşlar neticesinde musibete uğrayan zalim ve kâfirlerin bu hallerinin kader ve adalet yönüyle, bir nev-i merhamet ve mükâfat olduğuna dikkat çekilirken,²⁷⁴ başlarına gelen musibetlerin elleriyle yaptıkları zulümlerin, ihanetlerin ve günahların cezası/tokadı olduğu ifade edilir.²⁷⁵ Müslümanlara gayri Müslimlere oranla daha fazla musibet gelmesi ise büyük günahların/cinayetlerin ertelenerek büyük merkezlerde/mahkemelerde, küçük hataların ise küçük mahkemelerde verilmesi temsiliyle, dolayısıyla da ehl-i imanın hatalarının kısmen bu dünyada cezasının verileceği söylenir.²⁷⁶

4. Musibetzedelere Teselliler, Öneriler ve Tavsiyeler

Risalelerde musibetler ile ilgili temel prensipler ve onların hikmetlerinden başka birçok yerde de musibetzedelere şevk/motivasyon olması için teselli, tavsiye ve önerilerde bulunulur. Aslında önceki bölümlerde yer verdiğimiz ilkeler ve hikmetler bir nokta-i nazarda musibetzedeler için birer teselli ve öneri mahiyetindedir. Bunlardan farklı olarak bu kısımda eserlerde musibete maruz kalanlar için doğrudan yapılan tavsiyeler aktarılmaya çalışılacaktır. Risale-i Nurlarda tüm bu nasihatler/tavsiyeler bir araya getirildiğinde musibete uğrayan kişiler için bir “*teselli kitapçığı*” olabilecek mahiyette ve yekündedir. Eserlerde müellifin izlediği metod genelde düşünce yoluyla telkin metodu olup, bir kısım yerlerde müellifin de bunu sık sık kendi hayat pratiklerinde kullandığı görülür. İlk olarak kendi uyguladığı ve pratikte karşılığı olan işlevsel çözümler ortaya koymaya çalışan Nursî'nin bu değerlendirmelerini, bir anlamda da başkaları için de tavsiye/öneri olarak değerlendirmek mümkündür.

Risale-i Nurlarda müellifin kendisi başta olmak üzere tüm musibetzedelere verdiği tavsiyelerin başında bireyin en yüksek bir hedef/gayesinin olması, diğer olaylardan kat-ı nazar ederek bu istikamette devamlılığını sürdürmesidir.²⁷⁷ Kişinin başına gelen musibetlerin etkisi hedefinin ulvililiğine göre artıp azalacağı için, gaye-i hayalin yüce ve yüksek olması musibetlerin insana olan olumsuz tesirlerini azaltacaktır. Eserlerde insanın bu dünyadaki en büyük hedefinin yaratıcının rızasını kazanmak bunun içinde iman davasını kaybetmek/kazanmak olduğu ifade edilirken,²⁷⁸ bu yolda insanın başına gelen dünyevî bir musibetin büyüklüğü, yangını söndürmeye koşan birinin ayağına takılan taş olarak tasvir edilir.²⁷⁹ Müellifin bilfiil olarak çevresindekilere tatbik ve tavsiye ettiği bir yöntem de musibetzedenin musibetine ortak olup ona şevk verme metodudur. Hz. Peygamber'in “*kim bir musibete uğrayan kişiye taziyede bulunursa ona o musibetzedenin sevabının bir misli verilir*”²⁸⁰ sözü de bu durumda bulunanlara destekçi olmanın gerekliliğine teşvik etmektedir. Eserlerde Nursî'nin sık sık farklı nazarlara musibete uğrayanlara onların maddi ve manevi olarak tek olmadıklarını düşündürmeye çalışan, moral yüklü mektuplarına rastlanır.²⁸¹ Bu noktada muhtelif yerlerde benzer hal, durum ve tavırları kendisi de yaşadığı için karşıdaki kişi ile duygudaşlık/empati yaptığını ifade eden müellif,²⁸² devamlı olarak onlara da dua ettiğini söyleyerek manevi/uhrevi olarak musibetzedelere şevk vermeye çalışır.²⁸³

²⁷² Nûh 71/25; Ankebût 29/14, 31; Fussilet 41/14-16; A'râf 7/91-92. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karagöz, *Kur'an'a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*, 190-212.

²⁷³ Nursî, *Kastamonu*, 67. Şualar, 113. Ayrıca bkz. *Lemalar*, 70.

²⁷⁴ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 66.

²⁷⁵ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 67-68. Ayrıca bkz. *Emirdağ Lahikası*, 178-189, 262.

²⁷⁶ Nursî, *Sözler*, 212.

²⁷⁷ Nursî, *Mektubat*, 634; *İctima-i Dersler*, 217.

²⁷⁸ Said Nursî, *Asâ-yı Mûsâ*, (İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014), 253; *Mektubat*, 301; *Şualar*, 234-235.

²⁷⁹ Nursî, *Tarihçe-i Hayat*, 17.

²⁸⁰ Tirmizi, *Sünen*, 3/385 (No. 1073).

²⁸¹ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 116; *Şualar*, 261, 447 vd.

²⁸² Nursî, *Emirdağ Lahikası*, 124; *Şualar*, 367.

²⁸³ Nursî, *Kastamonu Lahikası*, 26; *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, 223;

Buna benzer olarak eserlerde rastlanan diğer bir şevk unsuru ise bu süreçte insanın o musibetin kendisi dışında bir kısım insanların da başına geldiğini/isabet ettiğini bilmesidir. Eserlerde hastalık, ölüm, doğal afetler ve maddi kayıplar gibi musibetlerin hemen her insanda görülmesinin kişide bu sıkıntının kendisine has olmadığı, diğerleri gibi olduğu duygusunu ortaya çıkardığı vurgulanmaktadır.²⁸⁴ Musibetin umumi olduğunda eleminin de daha az olacağını altı çizilmekte yine kişinin çevresindeki musibetzedeleri görmesinin de ileride başına gelebilecek musibetler için zihni olarak bir ön hazırlık görevinde olduğu ifade edilmektedir.²⁸⁵

Risale-i Nurlarda musibetlerin insana verdiği olumsuz duyguları azaltmak için insanlardan uygulamaları istenen bir metot da kişinin musibetin şiddetine karşı mukayese yoluyla bakışını değiştirmesidir. İnsan zihninin kıyas yoluyla ve zıtlıklarla olayları kavradığı düşünüldüğünde, burada istenen şey kişinin musibet yönünden kendinden daha üst durumda olana, maddi nimetler yönünden de kendinden daha aşağı olana bakmasıdır. Hz. Peygamber'in de benzer ifadelerinden mülhem olan bu nazar musibetler anında insanın sıkıntılarını büyük ölçüde giderdiği gibi, o nimetin derecesini görüp şükretmeye de vesile olur. Bu konuya risalelerde şu şekilde temas edilir: “*Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şekva edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan biçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin.*”²⁸⁶ Hz. Peygamber'in bir keresinde zorlu bir halinde “*Allah Musa'ya rahmet etsin! Ona, bundan daha fazla eziyet edilmişti de o sabretmişti*”²⁸⁷ buyurarak teselli bulması,²⁸⁸ ayrıca insanlar içinde en şiddetli musibete kendisinin uğradığını hatırlatarak onların musibete uğradıklarında bunu düşünüp teselli bulmalarını tavsiye etmesi de olumlu veya olumsuz olarak mukayese nazarının sünnet kaynaklı olduğunu ortaya koymaktadır.²⁸⁹ Bu nazar eserlerde “*derece-i hararet gibi, her musibette bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah'a şükretmeli*”²⁹⁰ şeklinde ifade edilirken, bazen de büyük şerhlerin önüne geçmek için küçük şerhlerin kabul edilmesinin bir zaruret olduğuna işaret edilir.²⁹¹

Risale-i Nur Külliyyatındaki diğer bir öneri ise insanın geçmiş ve gelecek olan musibetleri düşünmemesi, sabrını hazır saate ve güne karşı tutması, kuvvetini mazi ve müstakbele dağıtıp tüketmemesidir.²⁹² İnsandaki hüznün kaynağı geçmiş, korkuların kaynağı ise gelecek olduğu düşünüldüğünde, eserlerde ayetten mülhem olarak,²⁹³ Allah'ın insanlara verdiği sabır kuvvetini yanlış veya evham yolunda dağıtmamak şartıyla, her meşakkate ve her musibete kâfi geleceğinin altı çizilir.²⁹⁴ Bunun yanında daha önce insanın başına gelen ve şimdi ise acısından/etkisinden kurtulduğu musibetleri de düşünerek o anda yaşadığı musibetinde son bulacağını düşünmenin insana moral verdiği ifade edilir. Dünyanın fâni olmasından dolayı bu musibetlerin devamlı olmaması, belli bir süre sonra biteceğini düşünmenin de insana verdiği ümit ve bundan kaynaklı da motivasyon kaynağı olma yönüne de dikkat çekilir.²⁹⁵

Bu minvalde diğer bir tavsiye ise başına gelen musibetler karşısında insanın vesvese, vehim ve merak duygularının önüne geçerek, musibete önem vermeyip, gözünde büyütmemesidir.²⁹⁶ Eserlerde insanların hastalık/musibet olarak gördükleri şeylerin “hakiki ve vehmî” olmak üzere iki kısmının olduğu ifade edilir-

²⁸⁴ Nursî, *Mesnevi-i Nuriye*, 160; *İşâratü'l-İ'câz*, 250.

²⁸⁵ Nursî, *Lem'alar*, 408; *İşâratü'l-İ'câz*, 250; *Mektubat*, 108; *Lem'alar*, 314. Ayrıca bkz. Öztürk, Dervişin Teselli Koleksiyonu, 18.

²⁸⁶ Nursî, *Lem'alar*, 304; Ayrıca bkz. *Sözler*, 912.

²⁸⁷ Buhari, *Sahih*, 4/1576 (No. 4080). Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/99 (No. 3608).

²⁸⁸ Müellifin benzer ifadeleri için bkz. Nursî, *Lem'alar*, 383; *Emirdağ Lahikası*, 127; *Şualar*, 367.

²⁸⁹ İbn Mâce, *Sünen*, 2/531 (No. 1599).

²⁹⁰ Nursî, *İctima-i Dersler*, 336, 429; Nursî, *Lem'alar*, 640.

²⁹¹ Nursî, *Mektubat*, 61; *Sözler*, 213.

²⁹² Nursî, *Sözler*, 187; *Lem'alar*, 19-20; *Şualar*, 386. Bu izahın örneği için bkz. *Sözler*, 327.

²⁹³ “Allah hiç kimseye kaldırabileceğinin üstünde bir yük yüklemez.” Bakara 2/286.

²⁹⁴ Nursî, *Sözler*, 187, 328. *Lem'alar*, 19-20.

²⁹⁵ Nursî, *Lem'alar*, 294, 305-306, 314. *Mesnevi-i Nuriye*, 130. *Mektubat*, 108. Ayrıca bkz. İbnü'l-Cevzi, *Musibetlere Sabretmek*, 47.

²⁹⁶ Nursî, *Lem'alar*, 21, 298.

ken vehmi olanın gerçekte bir etkisi olmadığı, insanın “*vehim, kuruntu, vesvese ile olaya önem verdikçe*” bu etkiyi arttırdığı ifade edilir.²⁹⁷ Ayrıca merakın musibeti ikileştirdiği ve maddî musibeti kalpte de yerleştirmek için bir kök olacağına da dikkat çekilir.²⁹⁸ Netice olarak cehaletin merakı/vehmi/vesveseyi davet edip, ilmin onu tardedeceği ifade edilirken, bunun çözümünün musibeti tanıyıp mahiyetini bilmek, kazaya rıza, teslimiyet ve tevekkül olduğuna dikkat çekilir.²⁹⁹

Sonuç

Bu çalışmada Said Nursî'nin müellifi olduğu “*Risale-i Nur*” eserlerinde musibetlerle ilgili birtakım metinler ve analizler bir araya getirilmiş, bu tahliller neticesinde bir takım netice, çıkarım ve önerilere ulaşılmıştır. Bunlardan ilki ve en temel olanı eserlerde musibetler değerlendirilirken nas temelli bir kısım ilkeler ortaya konması ve olaylar karşısında vahiy gözlüğünün takılmasının istenmesidir. Bunları yaparken göze çarpan şey zaman, zemin ve dimağların farklılığından kaynaklı, anlamlandırmanın ve örneklendirmelerin ortama uygun bir şekilde revize edilmesidir. Risalelerde karşılaştığımız en temel nazarlardan biri kötülük olarak görünen musibetlerin mahiyeti ve anlam(a) çerçevesi üzerinedir. Her şeyin zıddıyla bilindiği gerçeğinden yola çıkarak aslında kötü görünen şeylerin iyi olanın ortadan kalkma durumu olduğu, dolayısıyla insanın hayatındaki farklılık ve hazların/lezzetlerin olması için kötülük denen eksilme veya yoksun olma durumlarının gerekli olduğu ifade edilir.

Eserde vurgulanan diğer bir ilke belki de en temel prensip, her olayda/musibette “*hâlık ve fa'âl*” olan Allah'ın zihinde diri tutulması yani “*tevhid nazarı*” ilkesidir. Bu bakış açısı, insana kulluk konumunu hatırlatmasının yanında, her şeyde dilediği gibi tasarrufu bulunan Allah'ın rububiyetini de hatırlatmaktadır. Yaratıcının bu meşietini “*Adl*” ismi ve “*sünnetullah*” çerçevesinde anlamak gerektiğine de sık sık vurgu yapılırken, sebeplerin de göz ardı edilmemesi gerektiği ifade edilir. Bununla bağlantılı olarak insanların başlarına gelen musibetlerin Allah'ın izniyle/takdiriyle geldiği gerçeği de göz ardı edilmeden, bunlara karşı hakiki bir kader anlayışına uygun olarak tam bir tevekkül ve teslimiyet ile mukabele edilmesi gerektiği söylenir. Risalelerde Allah'ın her şeyi bir hikmetle yapması anlamına gelen “*Hakîm*” ismi temele alınarak olayların ya bizzat ya da neticesi itibarıyla hayırlı olacağı bilinci de satır aralarında yer alır. Bilinmesi ve devamlı hatırdaki tutulması gereken başka bir şey de insanın imtihan için yaratılmış olmasıdır. Risale-i Nurlarda insanın hayatındaki değişken haller imtihan için yaratılmış olmakla bağdaştırılırken, Allah'ın ibtilalar ile kulların samimiyetlerini/vaadlerini ölçtüğü ve geçici/fâni bir yerde misafir olduğumuz gerçeğine defaâtle vurgu yapılır. İnsanların akıllarından çıkarmamasını istediği önemli bir nokta da âdemoğluna gelen iyiliklerin Allah'tan, ona isabet eden musibetlerin ise kendi elleriyle yaptıklarından olduğu gerçeğidir. Ayetlerde de mükerreren zikredilen bu realite insana, başına gelen musibetlere haksız yere değil hak ettiği için maruz kaldığı şuurunu vermesi bakımından önemlidir. Külliyatta genel prensiplerle ilgili son olarak verilen bir nazar da musibet denilebilecek asıl kötü durumların insanın dinine gelen musibetler olduğudur. Eserlerde dünyevî ve zâil olması yönüyle can/mal nakıslığı gibi musibetlerin, uhrevî ve ebedi olması yönüyle insanın başına gelebilecek küfür, şirk ve zulüm gibi musibetlerin yanında önemsiz kalacağı vurgulanır.

Metinlerde temel ilke ve prensiplerin yanında müellifin başta kendisi olmak üzere çevresindeki musibetzedelere hatırlattığı birtakım hikmetler ve maslahatlar da yer almaktadır. Bunlardan ilki belki de en önemlisi musibetlerin zıtlıkları ortaya çıkarması yönüyle, kulun erişebileceği en büyük bir ihsan olarak Allah'ın isimlerinin kullarda yansımalarına bir vesile olmasıdır. Eserlerde musibete maruz kalanların bilmesi gereken önemli bir ayrıntının da “*musibetlerin kişinin mertebesi nispetinde isabet edeceği*” hakikatidir. Enbiyanın ve selefin hayatları da göz önüne alınarak musibete uğrayan kişinin olayları bu bakış ile değerlendirmesi, bu bağlamda musibet ile amaçlanan şeyin kulların terakkiyatını/kemalatını/sabrını ölçmek ve yükseltmek olduğu unutulmamalıdır. Risale-i Nurlarda musibetlerin en önemli faydalarından birinin de insanın günahlarına kefaret olması, günahlardan alıkoyması ve musibet sürecinin sabretmek şartıyla bir nev'i

²⁹⁷ Nursî, *Lem'alar*, 306-307.

²⁹⁸ Nursî, *Şualar*, 401; *Lem'alar*, 21.

²⁹⁹ Nursî, *Sözler*, 332; *Lem'alar*, 298.

ibadet hükmünde olmasıdır. Eserlerde yoğun bir şekilde işlenen bu yönüyle musibetler, bir nev’i “*ticaret-i uhreviyye*” olması yönüyle hamedilmesi gereken büyük bir nimet olarak tavsif edilir. Günahlara kefarete noktasında hakiki müttaki mü’minlere isabet eden musibetler, başka bir nazarla ikaz ve uyarı noktasında asi ve mücrimlere, azap noktasında da kâfirlere isabet edebilmektedir. Bunların yanında musibetzedelerin başlarına gelen belaların onların acz, fakr ve zaaflarının farkına varılması ardından da onları şükür, dua ve tövbeye sevk etmesi yönüyle de bir rahmet ve hikmet olduğuna sık sık vurgu yapılır.

Külliyat içerisinde müellif, çevresindeki birçok insana teselli mahiyetinde bir kısım tavsiyelerde bulunduğu saptanmıştır. Bunlardan ilki bireyin Allah’ın varlığı, birliği ve takdiri konusunda hakiki bir tevhid nazarına sahip olmasıdır. Bunun yanında kişinin uhrevî olarak bir gaye-i hayalinin olması, dolayısıyla çevresinde cereyan eden olaylardan kat-ı nazar etmesidir. Bir başka tavsiye ise musibetlerin dünyevî ve fânî olması yönüyle geçici olduğunun farkında olunması ve geçmişte isabet eden musibetleri atlatıldığının hatıra getirilmesidir. Bu bağlamda geçmiş ve gelecek musibetleri düşünerek sabır kuvvetini dağıtmayıp, bunu hazır olana karşı tutmanın da önemine vurgu yapılmıştır. Bununla beraber musibete maruz kalanlara taziyede bulunmak/onlara şevk vermek ve merak, vesvese ve vehim ile musibete önem vermeyip onu gözümüzde büyütmemek de öneri olarak aktarılmıştır. Tüm bunların dışında insanlara kendilerinden daha kötü bir musibete maruz kalanlar ile mukayese edip hamd etmesi ve nimet olarak kendisinden daha aşağı seviyelerde olanlara bakıp şükretmesi tavsiyesinde de bulunulduğu göze çarpmaktadır.

Netice olarak insanların her an musibete maruz kalması gerçeğini de göz ardı etmeden, hayatın hemen her alanında Kur’an ve sünnet kaynaklı bir “*musibet okuma usulü*”ne ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Mezkûr eserler bu anlamda vahiy kaynaklı bir nazarla zamanın/asrın anlayışına uygun bir takım ilke/prensip, hikmet ve maslahatlar sunmaktadır. Müellifin yaşadığı dönemde ağır şartlar altında hayatını devam ettiren birçok insana teselli/şevk unsuru olan bu metinler, hâli hazırda da musibetzedelere bir “*teselli kitapçığı*” olabilecek mahiyettedir.

Extended Summary

In this study, a number of texts and analyses related to calamities have been brought together in the works “Risale-i Nur”, of which Said Nursî is the author. As a result of these analyses, a number of conclusions, inferences and suggestions have been reached. In the Risale-i Nur works, some principles based on the Qur’an and Sunnah have been revealed while evaluating the calamities. As a consequence, it was intended to see the events from the point of view of revelation. One of the most basic aspects that stands out in the works is on the nature and meaning frame of the calamities that appear as evil. The most basic principle emphasized in the work is the “The principle of Tawhid aspect”, which is the constant remembrance of the existence of Allah, the Creator and Sustainer, in every event. This perspective reminds people not only of their position as a creature, but also reminds them that Allah, who has possession in everything as he wills, is the Creator. It is also often emphasized that it should be understood that the Creator does these within the framework of “Sunnatullah” and his name “Adl”. It is also stated that the reasons should not be ignored. Without ignoring the fact that the calamities that befall people take place by Allah’s permission, it is said that these calamities should be faced with complete tawakkul and submission in accordance with a true understanding of fate. Besides these, there is also the consciousness that events will be beneficial either on their own or as a result of taking the name “Hakîm”, which means that Allah does everything with wisdom, as a basis in the works. Another thing that should be known and kept in mind constantly is that people were created for being tested. Also the human beings should know is that the good things that we receive are sent by Allah, and the calamities we are given are caused by our actions. It is also stated in Risale-i Nur that the real bad situations that can be called calamities are the ones that one’s religion goes through. In addition to the basic concepts and principles, there are some benefits that the author reminds the victims of the calamities around him, especially himself, in the texts. One of them is that it is an occasion for Allah’s names to be reflected in the creatures. An important detail in the works for those who are exposed to the calamities should know is the fact that “the calamities will hit in proportion to the rank of the person”. One of the most important benefits of calamities mentioned in the Risale-i Nur is that it atones for a person’s sins, prevents him from sins, and that the process of calamity is considered under the condition of patience as a form of worship. The calamities that strike true believers in terms of atonement for sins can also strike rebels and criminals in terms of warning, and infidels in terms of punishment. In addition, it is often emphasized that the calamities that befall the victims of calamities are a mercy and wisdom in the sense that they make them aware of their helplessness, weakness and powerlessness, and then lead them to gratitude, prayer and repentance. As a result, without ignoring the fact that people can be exposed to a calamity at any time, it is certainly necessary to have a “method of calamity reading” based on the Qur’an and Sunnah in almost all areas in life. In this sense, Risale-i Nur present a number of concepts/principles, wisdom and duties in accordance with the understanding of the time/century with a point of view of revelation. These texts, which were a motivational factor for many people living under difficult conditions during the author’s lifetime, can still serve as a “booklet of consolation” for those who are still suffering from calamities.

Kaynakça

- Abdürrezzâk b. Hemmâm, Ebû Bekr b. Nâfî' es-San'ânî el-Himyerî. *Musannef*. Beyrut: y.y., h. 1403.
- Aclûnî, Ebû'l-Fidâ İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî. *Keşfü'l-Hafâ' ve Müzîlû'l-İlbâs 'Amme'stehere Mine'l-Ehâdîs 'Alâ Elsineti'n-Nâs*. Kahire: y.y., h. 1351.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *el-Müsned*. nşr. Şuâyb Arnavutî. Beyrut: Muesse-tu'r-Risâle, 2001.
- Alpsoy, Said. *Bela ve Musibet Niçin Gelir? Nasıl Korunulur?* y.y., Umran Yayınları, 2014.
- Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Basrî. *Müsned*. Medine: y.y., 2009.
- Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî. *Sahih*. nşr. Mustafa Dîb Buğâ. Beyrut: Dâru'l-İbn Kesir, 1987.
- Buladı, Kerim. *Musibet ve İmtihan*. y.y.: Kayıhan Yay, 2021.
- Coşkun, İbrahim. *İlahi Adalet ve Engelli Bireyler*. İstanbul: Kitap Dünyası, 2016.
- Çağrıncı, Mustafa. "Musibet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/255-256. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.
- Çevik, İsmail. "Musibet Kavramının Etimolojisi ve İtikadi-Ameli Sonuçları". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 6/1 (2020), 271-300.
- Çöpür, Mü'min. *İmam Mâtürîdî'ye Göre Musibetler Karşısında İnsanın Konumu*. Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdîrrahmân b. el-Fazl. *Sünen*. nşr. Hüseyin Selim Esed. Suudi Arabistan: y.y., 2000.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdi. *Sünen*. nşr. Şuâyb Arnavutî. y.y.: Daru'r-Risaletu'l-'Alemiyye, 2009.
- Genç, İsmail. *Kur'an'da Musibet. Şırnak: Şırnak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.*
- Görmez, Mehmet. *İslam'da Zor Zamanlar Bir Okuma Usulü*. Ankara: Otto Yayınları, 2021.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Ahmed el-Büstî. *Sahih*. nşr. Şuâyb Arnavutî. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1993.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni. *Sünen*. y.y.: Dâru'l-Risaletu'l-'Alemiyye, 2009.
- İbnu'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec. *Musibetlere Sabretmek*, çev. Cihan Varlı. İstanbul: İ'tisam Yayınları, t.y.
- Kara, Necati "Kur'an ve Sünnette Belâ – Musibet" *Ekev Akademi Dergisi* (1998), 33-58.
- Karagöz, İsmail. *Kur'an'a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*. y.y.: Çelik Yayınları, 1996.
- Kaya, Fatih. *Kurana Göre Musibet ve Sebepleri. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.*
- Koçak, Zeki. "Müslümanlar Musibetler Karşısında Nasıl Davranmalı?" *Diyanet İlmî Dergi* 56/3 (2000), 937-980.
- Müftüoğlu, Mehmet. "Kur'an-ı Kerim'e Göre Bela ve Musibetler Karşısında İnsanın Durumu ve Manevi Değerlerin Önemi". *İslâm Rumeli Araştırmaları Dergisi* 3/5 (2020), 8-27.
- Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh. *et-Tergîb ve't-terhib*. Beyrut: y.y., 1968.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *Sahih*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâki. Beyrut: Darü'l-İhya-i't-Türasi'l-Arabî, t.y.
- Nursî, Said. *Asâ-yı Mûsâ*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014.
- Nursî, Said. *Barla Lahikası*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Emirdağ Lahikası*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *İçtima-i Dersler*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *İşâratü'l-İ'câz*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2011.
- Nursî, Said. *Kastamonu Lahikası*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2019.
- Nursî, Said. *Lem'alar*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Mektubat*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Mesnevi-i Nuriye*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Muhakemat*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014.
- Nursî, Said. *Müdafalar*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014.
- Nursî, Said. *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Sözler*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Nursî, Said. *Şualar*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2014.
- Nursî, Said. *Tarihçe-i Hayat*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2013.
- Özarlan, Selim. *Musibet ve İmtihan*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2012.

- Özdemir, Faruk. *Kur'an'da Musibetler İnsanın Sorumluluğu ve Sünnetullah*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2021.
- Özdemir, Metin. *İlahi Adalet ve Rahmet Penceresinden Kötülük ve Musibetler*. Ankara, DİB Yayınları, 2020.
- Öztürk, Mecit Ömür. *Dervişin Teselli Koleksiyonu 3*. İstanbul: Hayykitap, 2023.
- Öztürk, Mecit Ömür. *Dervişin Teselli Koleksiyonu*. İstanbul: Hayykitap, 2019.
- Râgıb el-İsfahânî. *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*. Mansure: Mektebetu'l-Feyyad, 2009.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb. Mu'cemu'l-Kebir. Musul: y.y., 1983.
- Tartusi, Abdulhalim. *Bela ve Musibetle İmtihan*. İstanbul: Karınca Kitap, 2016.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd). *Sünen*. nşr. Ahmed Muhamed Şâkir. Beyrut: Dâru'l-İhyâ-i Turâsi'l-Arabî, 1994.